

А. ДРАГАН

**У ДЗЕРКАЛІ
КОНВЕНЦІЙ
УНС**

A. DRAGAN

THE CONVENTIONS OF THE UNA

SVOBODA PRESS
Jersey City — New York
1982

А. ДРАГАН

У ДЗЕРКАЛІ КОНВЕНЦІЙ УНС

Видавництво „Свобода”
Джерзі Сіті — Нью Йорк
1982

Printed in U.S.A.

Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

ВСТУПНІ ЗАВВАГИ

Поява цього загального огляду дотеперішніх 29-ох Конвенцій Українського Народного Союзу та їх оцінки окремою книжечкою є цілком припадкова. До цього причинилася... американська пошта. Справа в тому, що цей огляд початково був приготований до друку в альманасі УНС на конвенційний 1982-ий рік, але при оформлюванні альманаха виявилось, що включення цього огляду збільшило б об'єм і тим самим вагу альманаха до тієї міри, що його поштова висилка коштувала б майже вдвоє більше. З цих та деяких інших міркувань Головний Екзекутивний Комітет вирішив опублікувати цей огляд, із деякими додатками, окремою книжечкою та переслати її своєчасно всім обраним делегатам на чергову, 30-ту Конвенцію. Знання і свідомість минулого є одною з головних передумов планування та вирішування кращого майбутнього.

Велика частина поміщених у цій книжечці матеріалів уже була в якомусь часі та в якійсь формі опублікована. Започаткував такі огляди справжній літописець Американської України, о. Нестор Дмитрів, надрукувавши в календарі УНС на 1914-ий рік „Історію УНСоюзу” власне на базі такого загального огляду перших 12-ох його конвенцій. З цього прикладу — і огляду — скористав у 1936-му році тодішній головний передсідник УНС Микола Мурашко, надрукувавши в „Пропам'ятній Книзі” УНС такий загальний огляд уже 18-ох конвенцій, попередивши його коментарем про те, „Чого вчили конвенції УНС”. Огляд двох дальших конвенцій, 19 і 20-ої, надрукований в Ювілейному Альманасі УНС на 1944-ий рік, а дві чергові конвенції, 21 і 22-гукоротко описав тодішній головний секретар УНС Григорій Герман в книзі „Українці у вільному світі”, ювілейному альманасі УНС на 1954-ий рік. Ці огляди, відповідно проредаговані та доповнені оглядами ще трьох чергових конвенцій, включив підписаний в 1964-му році у видану тоді його книжку „Український Народний Союз у минулому і сучасному”.

До цих в різних часах і книжках надрукованих оглядів 25-ох конвенцій додано тепер ще подібні огляди чотирьох останніх конвенцій, 26-29 включно, як також надруковані у згаданій вже книжці „УНС в минулому і сучасному” статтю-заклик ініціатора УНС, о. Григорія Грушки, „На початку було слово” і його ж опис основуючих зборів УНС „Україна воскресла в Америці”.

Усі ці „конвенційні” матеріали, попереджені статтею-коментарем „У дзеркалі конвенцій УНС”, становлять зміст цієї „припадкової” книжечки, опубліковані з думкою про чергову, 30-ту конвенцію УНС в травні 1982-го року. Сказано ж бо, що знання і свідомість минулого є одною з головних передумов планування та вирішування кращого майбутнього.

Лютий 1982.

А. Драган

Конвенційні відзнаки УНСоюзу з різних часів.

У ДЗЕРКАЛІ КОНВЕНЦІЙ УНС

Понад сто років пройшло вже з того часу, як перші із тих вихідців із четвертової та гнобленої різними займанщинами соборної України, які йшли „в світ за очі” шукати кращої долі для себе та своїх родин, причалили до гостинних берегів Америки. Сотня років добігає вже з того часу, як на американській землі засновано перше українське братство, здвигнено першу українську церкву та влаштовано перший український цвинтар. Це сталося, чи зачалося, в 1885-му році і це започаткувало повний посвяти, завзяття, а то і справжнього героїзму процес перетворення і зорганізування несвідомої навіть свого роду маси „греко-католиків”, „руснаків” та „русинів”, з одним і навіть двома „с”, у свідому свого роду і своєї мети спільноту українських поселенців в Америці. Але, ми ще й досі не маємо повної і всеохоплюючої та в кожному відношенні наукової історії нашого поселення в цій країні.

Проте, існує чимало джерел для такої історії. Крім ряду урядових, зокрема імміграційних і судових та церковних документів, перводжерелом початків нашої історії в Америці можна вважати „Свободу”. Це відноситься зокрема до кінця минулого та першого десятиріччя нашого століття. Багатющим джерелом для такої історії є зретадані д-ром Л. Мишугою Ювілейні Книги УНС з 1936 і 1944 років, як і багато статистик, споминів та статей більше чи менше кваліфікованих авторів в інших подібних виданнях, зокрема календарях-альманахах УНС, друк яких започатковано в 1896-му році та яких досі, включно з альманахом на 1982-ий рік, появилася 72. До речі: зміст календарів-альманахів УНС від 1-го в 1896 р. до 58 в 1968 році поданий у написаному Богданом Кравцевим Бібліографічному огляді, надрукованому в ювілейному альманасі УНС на 1969-ий рік, що появилася під назвою „Українська заморська твердиня”. Очевидно, що до цих джерел можна і треба додати ще цілий ряд інших, що появилися поза-в-вом УНСоюзу.

Це коротко про джерела для історії українського поселення в Америці.

Але, одним з найбільших, найповніших і найбільш промовистих справжніх дзеркал життя і розвитку того, що ми вже звикли

називати Американською Україною, є без сумніву протоколи керівних органів Українського Народного Союзу, зокрема його вже 29 конвенцій. Правда, це протоколи до 1910-го року єдиної, а опісля вже одної з багатьох крайових організацій українців в Америці, та це справи не змінє. Не було бо в житті і розвитку українців в Америці важливішої події, не було більшої радості чи більшого смутку, більшого успіху чи більшої невдачі, як і більшої мудрости чи якоїсь більшої глупоти, щоб вони не мали свого відгомону на конвенціях УНС та свого віддзеркалення у протоколах з цих конвенцій. А втім, не тільки „більші”, але досить часто й „менші”, а то й цілком малі справи й події мають у цих протоколах своє віддзеркалення й говорять своєю мовою.

На жаль, не всі ці протоколи зберігаються в архівах УНС. Заледви половину з них, себто протоколи 14 останніх конвенцій від 16-ої в 1925 р. до 29-ої конвенції в 1978 р. оправлені в окремі книжки, а за протоколами-звітами з 15 попередніх конвенцій треба шукати в річниках „Свободи”, що вимагає окремого часу і труду, бо річники „Свободи” ще й досі не мають індексів, хоча про їх потребу вже так багато сказано і написано.

Сказано, що в протоколах конвенцій УНС віддзеркалюється дуже вірно життя і розвиток українського поселення в Америці та в поважній мірі також у Канаді і взагалі в Новому Світі в усіх його проявах, зокрема в організаційній, економічній та культурній, як і не в малій мірі політичній. На базі цих протоколів, в історії життя і розвитку УНС і всієї нашої громади цілком виразно зарисовуються певні етапи, можна б сказати — „добі”, головніші з яких спробуємо відмітити в цьому короткому огляді.

1. КОЛИСКА, ШКОЛА І ОПІКА

Перші п'ять конвенцій УНС у минулому сторіччі — вони тоді відбувалися кожного року — це виразна „колиска і школа”. УНС народився на основуючих зборах у „День батька своєї країни” Джорджа Вашингтона 22-го лютого 1984-го року, народився з того, що — як це окреслив о. Григорій Грушка, засновник „Свободи” й ініціатор Союзу, цитатом слів Шевченка — „трупи встали і очі відкрили”. Основоположники УНС — горстка „попиків-радикалів” та кількох інтелігентів — бачили велику, але далеку мету і треба було починати таки справді від „колиски”, від самого організаційного початку, та від „штуби” — науки самих основ організації і народовладдя. Це відноситься також до цілей УНС в його зародку. Фактично першою метою забезпечення в УНСоюзі були гроші на.. похорон члена. Після кількох випадків, як людина померла, переважно від нещасливого випадку в копальні чи на іншій праці, і

небіжчик лежав кілька днів „на лаві”, бо не було де і за що поховати, треба було щось в тій справі зробити. Ще досі на членських грамотах УНС збереглася рубрика про те, скільки член призначає із суми свого забезпечення на свій похорон, хоча ця рубрика не має сьогодні вже жадного значення і вартости. Для багатьох членів, забезпечених на одну чи дві тисячі доларів, мабуть правильнішою була б рубрика про те, звідки взяти решту грошей на його похорон. Таку ж саму роль грали в „колисці” УНС всі інші наявні в тому часі соціальні проблеми: безробіття, каліцтво, експлуатація і, в додатку, національна дискримінація.

Цілі і завдання УНС в цьому першому періоді його існування можна б звести до кількох основних, між ними головні: 1) Організаційне охоплення несвідомої й упослідженої української маси та створення її проводу; 2) Соціальне освітлення і опіка; 3) Культурно-освітня праця і 4) Боротьба за українську людину і її душу. Усе це має своє віддзеркалення власне в тих перших конвенціях УНСоюзу та в звітах і описах його активності.

2. ПРОГРАМОВО-ІДЕЙНЕ ОФОРМЛЕННЯ

Другий важливий період у праці і розвитку УНС, що віддзеркалюється в протоколах, звітах і описах чергових п'яток конвенцій у першому десятиріччі нашого століття (1900-1908 — конвенції тоді відбувалися що два роки), можна б назвати періодом ідейно-програмового оформлення. Продовжуючи, поширюючи і розгортаючи завдання зі своєї „колиски і школи”, УНСоюз у цьому своєму другому періоді стає вже — можна б сказати — дорослим юнаком, який знає хто він є, чого хоче і чого йому треба та як він це може досягнути. Крім згаданого вже продовжування та розгортання своїх соціальних завдань, УНС у цьому другому періоді виразно оформлює обличчя українського американця, чи американського українця, як повноправного співгромадянина Америки та як свідомого члена свого українського народу. Переконавання і заклики „вибирати папери”, себто ставати громадянами Америки, чергуються із пригадками, що „ми частина великого і славного українського народу”, що „ми не сміємо забувати Матері, яка нас породила, ні наших братів, що в неволі” та приложити і своїх рук до „з'єднання всіх українців в одну самостійну державу з порядками наскрізь демократичними” („Свобода”, 17-го жовтня 1900). Під знаком цього американсько-українського характеру УНС відбулося відзначення першого „ювілею” УНС — його 10-річчя в 1904 р., і в цьому періоді схваленням на сьомій конвенції в 1902-му році 50 дол. з каси УНС на допомогу українським студентам у Львові

започатковано матеріальну допомогу „Старому Красві”, яка вже постійно зростала. На найширшу скало розгорнено в тому часі культурно-освітню активність, організуючи школи і читальні, видаючи і спроваджуючи зі Львова книжки і підручники, рішально — ініціативно і фінансово — причиняючись до будови церков і народних домів. Усе це проходило у найбільш завзятій і „радикальній” боротьбі проти ще могутнього тоді мадяронства, москвофільства та всіляких інших нападництв. У цьому періоді УНС цілком заслужено здобув собі горду назву „Батько-Союз”, бо таким він справді і в кожному відношенні став.

3. ДЕКАДА ВЕЛИКИХ КРИЗ І ПЕРЕМОГ

Третю з черги декаду в історії УНС, віддзеркалену в його конвенціях від 11-ої в 1910 р. до 15-ої в 1920 р. включно, можна оправдано назвати декадою великих криз і перемог майже в усіх відношеннях, зокрема організаційному та суспільно-громадському. При цьому варто згадати, що ці великі кризи організаційного, чи іншого порядку не мали „кризового” впливу на фінанси УНС.

Декада великих криз почалася вже на 11-ій конвенції, що відбулася 20-23-го вересня 1910 р. в Клівленді та на якій, під впливом приявного на тій конвенції почесного члена й опікуна УНС, тоді ще „Руського Народного Союзу”, єпископа С. С. Ортинського, схвалено змінити назву УНС на „Греко-Католицький Руський Союз”. Зміна назви була схвалена, але ніколи не була переведена в життя, бо правні дорадники УНС ствердили, що зміна не була законна, але це схвалення було причиною розколу і створення вже в жовтні того самого 1910-го року „Другого Союзу”, пізніше Робітничого і тепер уже Українського Братського Союзу, та опісля в 1911 р. „Союзу Руських Греко-Католицьких Церковних Братств „Християнська Любов’”, теперішнього Союзу Українців Католиків „Провидіння”.

Але найбільша організаційна криза в історії УНС заіснувала після 13-ої конвенції, яка відбулася в Бoffало, Н.Й., в днях 7-12 вересня 1914-го року, та на якій уневажнено дотогочасну систему членських вкладок на підставі т.зв. „необмеженого розмету” і схвалено — також на вимогу деяких стейтів, в яких УНС мав свої відділи — перехід на модерну систему членських вкладок на базі виготовленої Крайовим Братським Конгресом т.зв. „табелі смертности”. Зміна полягала в тому, що замість дотогочасного визначування висоти членських вкладок від поділу на всіх членів загальної суми вищаченого спадкоємцям забезпечення по померлих членах, цю висоту тепер рішено визначувати згідно із згаданою „табелею смертности”, залежно від віку члена та суми

забезпечення. Причиною найбільшого невдоволення було те, що цей вік членів встановлювалось не від часу їхнього забезпечення і членства в УНС, а від їхнього віку в часі переведення зміни системи, себто в 1915-му році. До кризи та її наслідків причинились зокрема новостворені конкуренційні союзи, хоча й вони незабаром були зобов'язані перейти на ту ж засуджувану ними модерну систему. Результат: із 25,335 членів під час 13-ої конвенції в 1914-му році, на якій зміну схвалено, УНС „злетів” до 11,891 членів на черговій, 14-ій конвенції, яка відбулася три роки пізніше, в жовтні 1917 року в Гаррісбургу.

Не зважаючи на ці глибокі і дошкульні організаційні кризи, в конвенційних звітах і протоколах тієї декади записані і віддзеркалені подивугідні успіхи УНС. Тут не місце на ширші і точніші описи тих успіхів, отже згадаємо тільки коротко про деякі з важливіших:

1. Просвітня комісія. На 12-ій конвенції у Вілкс Бері в 1912 р. створено Просвітню комісію та надано їй повновласті для планування і ведення та керування суспільно-громадською працею УНС у найширшому засягу. Вже в тому ж році Комісія почала організувати „Американську Просвіту” на лад старокрайової у Львові, почала закладати читальні і видавати книжки (м. і. старанням цієї комісії видано вперше Історію України /Рафаловича/ англійською мовою), із рівночасним організуванням шкіл та клубів громадян для активної участі в американській політиці.

2. В 1914 р. переведено вперше на крайову скалю найширшу акцію протесту проти заборони російсько-царським урядом у Петербурзі святкування в Україні 100-річчя народження Шевченка. Між іншим, висланий тодішньому президентові Вільсонові протестаційний лист Екзекутиви УНС був переданий американським амбасадором у Петербурзі царському урядові.

3. З уваги на поступову диференціацію українського зорганізованого життя в Америці та виникнення інших крайових організацій, створено насамперед Українську Народну Раду, опісля відбуто „Сойм” із створенням Федерації й опісля Українського Народного Комітету, який під проводом о. Петра Понятишина домігся того, що Конгрес ЗСА в 1917-му році схвалив а президент Вільсон проголосив в цілій Америці „Український День” із збіркою фондів на допомогу Україні. Між іншим, це було вперше, що в урядовому документі ЗСА вжито назви „Україна”.

Історія УНС у цій декаді вповні потвердила давню істину, що коли удар когось не повалить, то він його ще тільки скріпить. УНС у тому періоді здобув собі оправдане окреслення „Української заморської твердині”.

4. З ДУХОМ ЧАСУ

Четвертий і найдовший період в історії УНС, віддзеркалений в протоколах його конвенцій та в звітах з рішень і праці між конвенціями, включає час від згаданої вже 15-ої конвенції в 1920-му році після Першої світової війни до 23-ої конвенції, яка відбулася після Другої світової війни у Вашингтоні в 1954-му році. Цей період всеціло проходив власне з „духом часу” в кожному відношенні: організаційному, фінансово-інвестиційному й адміністративному та суспільно-громадському, як в українському, так і американському розумінні. Згадаймо коротко тільки про найголовніші прикмети того розвитку:

1. Після закінчення Першої світової війни УНСоюз мав уже 30-літню практику і традицію та перейшов найголовніші етапи свого розвитку, мав уже велику організаційну сітку та сильну фінансову базу і десятки й тисячі відданих діячів піонерів типу Миколи Мурашка, Романа Слободяна та інших, до яких долучилися уже з нової, політичної еміграції діячі такого масштабу, як Лука Мишуга, Дмитро Галичин, Володимир Галан, Степан Куропась та багато-багато інших. А в тих 30-их роках до цих двох прошарків українських поселенців почали поступово включатися та приходити до голосу молоді діячі із уже народженої в Америці генерації такої мірки, як Михайло Пізнак, Степан Шумейко, Йосип Лисогір та інші. Консолідація та синтез тих прошарків і репрезентованих ними ідей була чи не найбільшим досягненням тодішнього проводу УНС власне під знаком „духа часу”.

2. Всеціло „з духом часу” поступала організаційна праця. Майже в кожній міжконвенційній каденції здійснювано схвалювані на конвенціях нові роди забезпечення та взагалі модернізацію забезпеченової системи, достосовуючи її до загального розвитку в тій ділянці.

3. Вповні „з духом часу” проходила й суспільно-громадська діяльність УНС та його — можна б сказати — „політика”, як в американському, так і українському відношеннях. Діячі УНС грали головну роль у сформуванні суспільно-громадських центральних репрезентацій: Об'єднання Українських Організацій в Америці після Першої світової війни та Українського Конгресового Комітету під час Другої світової війни. Оборона прав українського народу, насамперед протести проти нових окупацій, опісля такі події в Україні, як перманентні народовбивчі акції комуністсько-московських окупантів на Наддніпрянщині та пацифікації і подібне в Галичині, викликають найширші протестаційні акції із рівночасною допомогою тепер уже революційному спротивові україн-

ського народу. Ці акції продовжувались у відповідній формі під час Другої світової війни. Характеризує ці акції слово тодішнього гол. передсідника Миколи Мурашка на 20-ій конвенції, яка відбулася в Гаррісбургу в 1941-му році. Відкриваючи конвенцію М. Мурашко пригадав, що в тому самому місті відбулася 24 роки тому „в часі грізних подій і нещасть Першої світової війни” 14-та конвенція та що „сьогодні, як і тоді, відчуваємо біль і терпіння наших братів у Старім Краю”, які не мають можливості піднести голосу в своїй обороні і тому цей голос — говорив М. Мурашко — „підносимо ми, американські українці...”

5. НОВА ДОБА

Історія праці і розвитку УНС в часі від 23-ої конвенції в 1954-му році до останньої 29-ої конвенції в 1978-му році, це вже — можна б сказати — нова доба і вона ще в живій пам'яті багатьох. Ця нова доба належить без сумніву до найсвітліших в цілій історії УНС. В тій добі УНС зріс із 45,720 членів у 1946 р. до 89,119 в 1974 році, а майно УНС в тому часі збільшилося з 8 мільйонів до понад 38 мільйонів. На цю „нову добу” в історії УНС припадають такі сьогодні вже історичні акції, справжні „походи”, як оборона і рятунок та переселення „переміщених осіб”, здвигнення пам'ятника Шевченкові у Вашингтоні, рішальна участь у збірці фондів на встановлення українських студій в Гарвардському університеті, — щоб згадати тільки головніше. Видавництво УНС в тому часі зросло до справжньої „видавничої імперії”. Згідно з конвенційними протоколами виглядає, що кульмінацією, очевидно дотеперішньою, того нового розвитку та успіхів була 28-ма конвенція в 1974 р., бо після неї вже почалися деякі коливання. Та про це вже скаже майбутній історик.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА І ВИСНОВКИ

На початку цього дуже загального і дуже короткого календарного огляду віддзеркалення вже майже 90-літньої історії УНСоюзу в протоколах і звітах з його 29 конвенцій, сказано, що власне ці протоколи і звіти є „одним з найбільших, найповніших і найбільш промовистих” власне дзеркал нашого життя і розвитку в Америці. Це дзеркало дозволяє і на деяку загальну характеристику та висновки, що можуть пригодитися також сьогодні і в майбутньому. Назвімо головніші з них:

1. Віддзеркалена в конвенційних протоколах історія УНС потверджує давню і samozрозумілу істину, що з кожного діла маємо стільки користи, скільки труду в нього вложимо. Тільки великим, часом аж до самозаперечення жертвенним трудом його піонерів та

дальших працівників УНС добивався своїх подивугідних успіхів. А в началі кожного з тих діл було завжди щире, палке і мудре слово та велика і шляхетна ідея.

2. Другу характеристику з'ясуємо промовистим прикладом одної дебати на телебаченні в 1970-тих роках. Дебатували представники в тих часах дуже — сказати б — „розтерзаного” студентства кількох університетів. Темою дебати було: „Покоління без мети” (Generation without cause). Результат-висновок дебати був такий, що „найважливішою метою сьогоднішнього покоління є... знайти собі якусь найважливішу мету”.

Це — думаємо — й було головною передумовою і причиною багатьох неперевершених успіхів УНСоюзу: завжди велика і корисна та благородна мета і чітка програма.

3. Третя головна причина і передумова успіхів і росту УНСоюзу це його характер і поступування. Також і на це пригадується промовистий приклад, про який згадаємо:

Кілька років тому в Українському Інституті Америки в Нью Йорку відбулася „Жива рецензія” на пошану нашого видатного і заслуженого науковця, проф. Юрія Шевельова. Імпредзою проводив проф. Іван Фізер і він у своєму вступному слові, відкликаючись на — якщо не помиляємося — Шекспіра, згадав про дзеркало і лампу. Дзеркало — це ми, це наша активність; лампа — це наша батьківщина Україна. Як довго в дзеркалі наших активностей відбивається світло нашого пов'язання та наших турбот за долю нашої батьківщини, так довго ми існуємо, як вартісна і творча спільнота. Не дай, Боже, щоб світло цієї лампи примеркло і згасло в дзеркалі нашого життя і наших активностей, бо тоді померкнемо а то й згаснемо й ми, як етнічна українська спільнота.

Ми зокрема бажали б наголосити і підкреслити цю справу „дзеркала і лампи”, бо від деякого часу, від кількох років, можна з тривогою спостерігати посилювану тенденцію обмежувати УНС до забезпечено-економічної установи. Цікаво, що ці тенденції і вже навіть практичні намагання походять з двох до деякої міри крайніх сторін, хоча і з цілком протилежних мотивів та в протилежних цілях. Одні бо хотіли б, щоб УНС не займався „політикою”, залишаючи виключно їм турботу про Україну та акції на оборону українського народу і на допомогу в його змаганнях, а інші взагалі не бажать тими справами турбуватися.

4. Четвертою характеристикою і висновком із того, що віддзеркалюється в протоколах конвенцій УНС, це — так сказати б — активна свідомість тієї чи не найбільшої і найдавнішої істини, що „згода будує — незгода руйнує”, і відповідні висновки з того в практичному поступуванні.

5. Вкінці ще згадати б про далеко не останню, радше навпаки, одну з найперших і найголовніших передумов успіхів УНС у минулому: це відповідальність конвенцій вибирати до проводу кваліфікованих та чесних, мудрих, працьовитих й енергійних діячів, які хотіли б, уміли б і могли б та знали б як керувати установою і розбудовувати та збагачувати її новими вартостями.

* * *

КОНВЕНЦІЇ УНС

Ч. П.	Рік	Місцевість	Було: членів	майна (дол.)
1	1804	Шамокін, Па.	439	220.35
2	1895	Олифант, Па.	439	605.60
3	1896	Кармел, Па.	587	756.96
4	1897	Мейфілд, Па.	1,019	2,944.93
5	1898	Шенандоа, Па.	1,593	5,688.57
6	1900	Піттсбург, Па.	3,067	10,184.40
7	1902	Джерзі Ситі, Н. Дж.	3,384	14,252.19
8	1904	Шамокін, Па.	5,875	17,993.34
9	1906	Скрентон, Па.	7,888	23,705.34
10	1908	Філядельфія, Па.	8,795	46,071.26
11	1910	Клівленд, Па.	14,430	100,388.87
12	1912	Вілкс Бері, Па.	14,917	140,530.46
13	1914	Боффало, Н. Й.	25,335	261,729.46
14	1917	Гаррісбург, Па.	11,891	432,012.56
15	1920	Філядельфія, Па.	12,237	586,317.98
16	1925	Рочестер, Н. Й.	18,195	1,334,415.47
17	1929	Нюарк, Н. Дж.	21,286	2,191,786.65
18	1933	Дітройт, Міш.	20,702	3,514,382.35
19	1936	Вашінгтон, Д. С.	30,335	4,489,305.96
20	1941	гаррісбург, Па.	38,167	5,926,167.04
21	1946	Піттсбург, Па.	45,720	8,412,029.14
22	1950	Клівленд, Огайо	56,983	11,167,057.09
23	1954	Вашінгтон, Д. С.	70,221	15,258,377.64
24	1958	Клівленд, Огайо	72,438	20,366,992.10
25	1961	Нью Йорк, Н. Й.	81,441	25,460,819.06
26	1966	Чикаго, Ілл.	86,059	30,985,454.98
27	1970	Клівленд, Огайо	89,107	35,477,888.15
28	1974	Філядельфія, Па.	89,119	38,811,358.43
29	1978	Піттсбург, Па.	87,655	42,225,451.51

НА ПОЧАТКУ БУЛО СЛОВО...

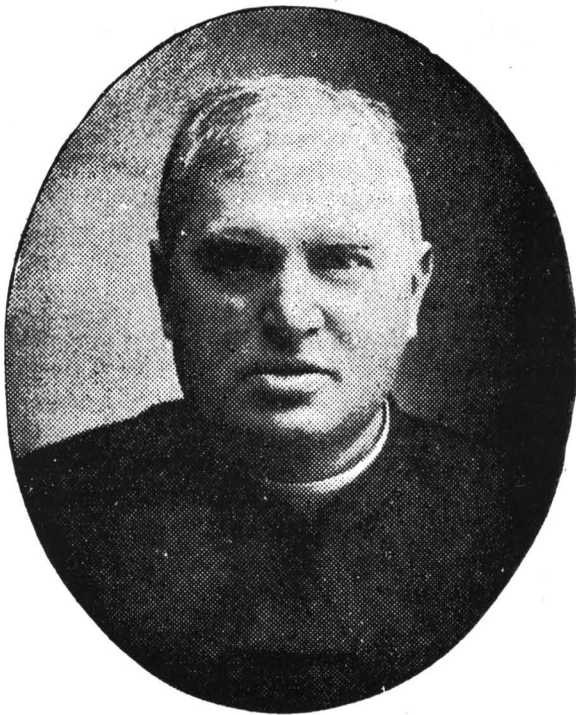
На початку було слово... Так було і з Українським Народним Союзом. На його початку було слово, тепле, щире й переконливе слово-ідея, що стало ділом, довкола якого зосереджувалось і розвивалося життя американських українців у багатьох його проявах від останнього десятиріччя минулого століття і по сьогоднішній день.

Сталося це 15-го вересня 1893-го року, як появилось перше число „Свободи”. В четвертому числі майбутнього органу та ідейного виразника Українського Народного Союзу, яке появилось з датою 1-го листопада 1893-го року, надрукована на цілій першій сторінці велика стаття, що й була тим творчим словом, яке опісля перетворилося у велике діло — Український Народний Союз. Тому, що та стаття — в нашому розумінні — мала рішальне значення не тільки для створення Українського Народного Союзу, але й для дальшого розвитку всього українського життя на цій землі; тому, що її вважаємо за один з найкращих документів тієї піонерської американсько-української доби, передруковуємо її в цілості, змінюючи тільки правопис та заступаючи вживані тоді термін „руський” на „український”. Заголовок статті: „НАМ ТРЕБА НАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ”. В ній написано:

„У попередньому числі („Свободи”) дали ми слово, що точніше роз’яснимо, в який спосіб ми, українці, що вільно проживаємо тут, в Америці, можемо поліпшити свою долю і дати знати нашим сусідам, що й український нарід тут живе та займає почесне місце.

Не будемо тут витрачати багато слів, але коротко і просто переходимо до речі, яка повинна обходити кожну українську людину.

Як для риби потрібна вода, як для птаха крила, як для спрагненого вода, як голодному хліб, як, накінці, кожному з нас потрібне повітря, так само для нас, тут розсіяних українців, треба народної організації, себто такого братства, такого всенародного об’єднання, до якого кожний українець, де б він не був, як далеко він не жив би, повинен до того братства, до тієї великої української родини-сім’ї належати. Один чоловік не в силі піднести важкий камінь, але коли візьметься до нього три або чотири чоловіки, камінь буде двигнений скоро. Так само важко одному відкинути від себе нужду, біду; але коли візьметься кілька людей, то допоможуть нещасливому.

о. Григорій Грушка,

Один усім допомогти не може, але всі одному нехайно. З того виходить ясно, що в єдності сила, яку важко перемогти. Тому то, браття, добровільні вигнанці з рідного краю, з власної батьківщини, з-під рідної стріхи, лучімся, скупчуймося, єднаймося, і так пізнаємо один одного, пізнаємо нашу біду, нашу нужду, наші хиби, наші недостатки, обмінємось мислями-думками, один одному відкриємо своє серце і спільно, разом на чужині порадимось про свою біду та відженемо її від себе спільними силами!

Сьогодні в Америці німці, французи, італійці, чехи, словаки, поляки мають свої народні об'єднання, а ми, українці, все позаду інших, не маємо нічого і тому нас мають за ніщо. Гей, браття, вставаймо, уже час і нам взятись до роботи, не засипляймо дорогого часу, протрімо очі та подивімось, як то інші народи, тримаючись разом, нажали багато снопів для свого добра, а ми ще не знаємо навіть, де серп купити. Відкиньмо вже раз від себе ту дрімоту, те недбальство, ту слабодушність, не кажімо: „ех, нехай буде так, як бувало”, але берімо собі приклад від інших та покажімо, що в нас є сила, що ми також потрапимо подбати про своє добро. Нас тут уже не мале число, але на сотки тисяч рахують українського народу як з цього, так і з того боку зелених Карпат.

По довгих, дорогі браття, роздумуваннях, по довгих міркуваннях, по

довгій застанові над потребами українського американського народу, прийшли ми до переконання, що треба нам доконче поділитися з вами тією думкою, яка в добру годину зродилася в нашій душі і серце наше оточило її любов'ю до українського народу.

Та думка, та мисль, якщо вона втілиться в діло, тоді грядучі покоління, які народяться на вільній землі, будуть дякувати і тихим, нелуказим словом згадувати нас, і наші могили завітчають цвітами, политими сльозами радості та вдячності. Ми, закликаючи Всевишнього Бога, щоб поблагословив це зерно, яке кидаємо в українську ріллю, подаємо до відома українському робітникові, що тяжко працює чи то в глибоких, темних і небезпечних майнах, чи то у фабриках, де тисячі коліс, що обертаються, чигають на його смерть, що в Америці доконче треба заложити народну організацію під назвою „НАРОДНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СОЮЗ”, який тільки для українського робітника мав би відкриті двері, підтримуваний робітничим грошем на допомогу нещасливому співбратові, який буб би робітниками керований, в робітничих руках була б його каса, робітники господарили б своїм власним грошем.

Ціль Народного Українського Союзу була б така:

Допомагати хворим та виплачувати посмертне;

Закладати читальні і вечірні школи для дорослих. Ширити просвіту між народом при допомозі дешевих книжечок, як це робиться в старому краю. Наставати на те, щоб українці брали американські папери та ставали громадянами тієї землі, на якій живуть. Дальше закладати політичні клуби та брати живу участь у виборах. Хоронити наш нарід перед чужими п'явками нашого народу.

Щоб Народний Український Союз міг добре і успішно розвивати свою діяльність, треба доконче закупити, або взяти на виплату дім в тому місті, яке вважалося б за найвідповідніше, і такий дім назвати „Народний Український Дім”. В народнім домі заложити крамницю з церковними речами та з українськими книжками всякого роду, як теж агентуру продажу шифкарт і пересилки грошей до старого краю.

Браття дорогі! Якщо б ви знали, скільки тисяч доларів заробляють чужинці від українського або словацького народу річно на книжках, на шифкартах і висилці грошей, то ви б не дали віри! Чи не краще було б, коли б цей гріш діставався в руки робітників і до робітничої каси? Подумайте самі, чи не мала б каса Народного Українського Союзу впродовж кількох років яких 25.000 доларів, якщо б ми всі взялися за руки і кожний про це подбав?

Просимо подумати, скільки то є в самім Нью Йорку чужих агентур, і кожний такий чужинець робить тисячі, а наша одна українська агентура не могла б заповнити касу Союзу для добра важко працюючого робітництва?

Сьогодні з тяжкою бідною приходиться поставити яку українську церквцю і треба йти жебрати. Але чи не краще було б мати свою народну касу і дати запомогу бідній церквці? Нове українське покоління росте тут, в Америці, мов ті гриби по дощі, і нема кому подумати про майбутнє української молоді. Що з неї буде, як вона не вмітиме по-українськи читати і писати, як не знатиме української історії, як не буде знати українського катехизму?

Завданням Народного Українського Союзу було б подбати про це, розвідати, в якій місті скільки є українських дітей в шкільному віці і чи самі люди можуть дати утримання учителеві, а якщо ні, тоді треба їм допомогти в тому ділі.

Знаємо вже наперед, що нашу думку, нашу мисль, наше пропозиції привітає український нарід по всій Америці, але також сподіваємось того, що буде багато таких, які в своїй дурній голові подумують, що того всього непотрібно.

Нехай буде, що буде, ми сміливо кличемо до народу українського: Народе, повір, повір нашим мислям, нашій душі! Богом святим, що на небі, клянемось, що тільки твого добра бажаємо. Встань з гробового сну, пізнай, хто тобі брат і хто тобі рад, маєш очі — подивися, що діється довкруги тебе, як усі тебе за ніщо мають, тільки твою працю, потом і кров'ю политу, цінять, бо вона приносить їм користь. З твого невіглавства, з твоєї темноти, з твоєї глупоти багатіють, а ти, мій чоловіче, спускайся глибоко в майни, або, як чорний віл, тягни троки у фабриці та заробляй на чужих: на корти, на жидів, на довги старого краю. Але коли захворієш і в тяжких болях умреш, треба жебрати поміж своїми людьми, як на того бідного Лазаря, щоб грішне тіло не викинули гайворонам на болотнистій мляці, але щоб по-християнському звичаю в гробі поховали і хрест надії на воскресення мертвих поставили.

В сильній вірі і надії думаємо, що наш голос не буде голосом вопіючого во пустині і що наші дорогі українці піднесуть свій голос в тій справі то нам напишуть.

Якщо б наші країни цю так важливу і пекучу справу заспали, на нашу патріотичну відозву жадної відповіді не дали, тоді дали б дуже сумне свідоцтво духової слабости й недбальства. Але ми в це віримо, бо наш нарід піднесе свій могучий голос і з усіх сторін відізвуться українці та скажуть: нам треба Народного Українського Союзу, нам треба пізнатись і про свою біду порадитись, нам треба триматися купи, нам треба спільними силами працювати над поліпшенням нашої долі в далекій чужині, нам треба, щоб марно не пропасти!"

Так і сталося. Пізніша історія дає багато доказів на те, що своє збереження, як окремої національної спільноти, американські українці завдячують у великій мірі саме Українському Народному Союзові, ідею якого видвигнув у „Свободі” також і її основоположник та перший редактор, о. Григорій Грушка.

„УКРАЇНА ВОСКРЕСЛА В АМЕРИЦІ”

„Совершишася” — цим старослов'янським церковним словом повідомила „Свобода” з 1-го березня 1894-го року про справді історичну подію — створення Українського Народного Союзу в Америці, в День „Батька нашої країни” Юрія Вашингтона 22-го лютого 1894-го року.

Про створення будь-якої організації серед початкової маси перших українських імігрантів в Америці не могло бути й мови в тодішніх більше, ніж невідрадних обставинах. Все ж таки — треба згадати — перший український греко-католицький священник в Америці, о. Іван Волянський, потрапив уже в 1885 р., точно 18-го січня, заснувати в Шенандоа, в Пенсильвенії, перше Братство ім. св. Миколая. В дальших кількох роках заложено ще кілька подібних братств, між ними Братство св. Кирила і Методія в Шамокіні, братства в Олифанті, Мейфілді, всі в Пенсильвенії, де у великій мірі скупчувались перші українські імігранти.

В 1892-му році засновано т. зв. „Соєдиненіє греко-католических русских братств”, до якого приступили й згадані вже братства та до якого належали й перші українські священники з Галичини, між ними і о. Іван Констанкевич, що став членом Контрольної Комісії „Соєдиненія”, очолюваного т. зв. угро-руським священником Іваном Смитом та Ю. Жатковичем. О. І. Констанкевич, як контролер „Соєдиненія”, ствердив погану господарку в організації і виступив з її критикою на конвенції в Скрентоні в 1893 році, за що попало не тільки йому, але й усім „галицьким русинам”.

Безпосередньо після тієї конвенції зїхались в домі о. Григорія Грушки, пароха Джерзі Ситі й тоді вже редактора та видавця заснованої ним „Свободи”, три інші священники: о. Іван Констанкевич, о. Т. Обушкевич та о. Амрозій Полянський і спільно вирішили заснувати окремий український, тоді ще „руський” Народний Союз. Негайно після того й появилася включена в цю книжку стаття в „Свободі” про потребу народної організації.

Проект статуту задуманої організації доручено приготувати о. А. Полянському з Піттсбургу, що він і зробив, пересилаючи трьом іншим „змовникам” його копію. При цьому інтересно, що оо. Обушкевич і Полянський домагались, щоб в назві було „русский” з

Співосновники УНСоюзу о. Теофан Обушкевич (зліва) і о. Іван Констанкевич, які разом з о. Амвросієм Полянським та о. Григорієм Грушкою вирішили заснувати УНСоюз та доручили о. Полянському приготувати його статут, що він і виконав.

подвійним „с”, бажаючи цим „притягнути” до нової організації теж „твердих”. Проте, о. Грушка, друкуючи статут, одне „с” викинув.

По тій першій підготові рішено скликати перші основуючі збори нового Союзу і на це вибрано „День Батька своєї країни” — Джорджа Вашингтона, що припадає на 22-го лютого. На той сам день скликало свої збори Братство св. Кирила і Методія в Шамокіні, Па., яке тим часом виступило із „Соєдиненія”, за що опісля мало багато клопотів по судах. Збори скликано до міста Шамокін в Пенсильвенії, яке тоді, під проводом о. Констанкевича та д-ра Сіменовича, входило за найсвідомішу українську громаду.

Збори відбулися згідно з пляном і про них — як уже згадано — надруковано в „Свободі” з 1-го березня 1894-го року зворушливе повідомлення п.з. „СОВЕРШИШАСЯ”. В повідомленні, яке попереджено цитатою Шевченка: „І, о диво — трупи встали, і очі розкрили! І брат з братом обнялися і проговорили — слово тихої любови!”, написано:

Дня 22-го лютого 1894 р., того самого дня, в якому вся Америка обходить річницю уродин славного Вашингтона, неустрашимого борця за

волю і права людства, о дев'ятій годині ранку зійшлися українські (в оригіналі: рускі) священники, делегати українських братств і патріоти-українці з усіх сторін до української церкви в Шамокіні, Па., благати Господа Бога, щоб допоміг щасливо почати таке важливе діло, діло заснування Українського Народного Союзу.

Торжественну літургію, призиваючи помічі Святого Духа, відправив о. Теофан Обушкевич, український священник з Олифанту, під час якої чудесно співав шамокінський хор під проводом доктора Сіменовича, невтомного трудівника для добра американської України. Не одному сльоза радості покотилась з очей на звук співу, що прошибав душу. Хто б міг сподіватися пару років тому, що українець, який втік з обіймів біди і нужди, з невільничого гніту, — розвине так скоро віками придушену силу українського духа! Хто б погадав, що під полатаною сірячиною або гунькою криється благородна душа, спосібна до всього доброго, гарного і корисного, якщо вона звільниться з кайданів гніту і рабства!

*І, о диво, трупи встали
І очі розкрили!*

І на вільній землі українська пісня лунає на славу во вишніх Богу! В гарно прибраній українській залі, по відспіванні всіми присутніми „Царю небесний”, о. Полянський з Піттсбургу забрав слово і в краснорічній своїй промові вияснив ціль Українського Народного Союзу і те добро, яке український нарід в Америці буде мати з нього.

Тоді приступлено до вибору всіх урядників Українського Народного Союзу, який випав так: Теодозій Талпаш з Шамокіну, Па., — передсідник; Михайло Євчак з Вилксбері, Па., — заступник; о. Іван Констанкевич з Шамокіну, Па., — секретар; Іван Глова з Ексцельзіору, Па., — касир.

Радні: Яків Даньковський з Джерзі Сіті, Михайло Галькович, Онуфрій Мурдза, Михайло Адзима з Мт. Кармел, Па., Іван Гордишинський, Олексій Шлянта з Мейфілду, Па., Семен Федоровський, Юрко Хияк з Олифанту, Па., Михайло Ослицький з Піттсбургу, Па., Дмитро Зиновяк з Сентрелія, Па.

Контрольна Комісія: о. Гавриїл Гулович з Фріленду, Па., о. Григорій Грушка, редактор „Свободи” і український священник з Джерзі Сіті, о. протоєрей Олексій Товт з Вилксбері, Па., о. Теофан Обушкевич — заступник контрольної комісії.

Наведені вгорі урядники сповнятимуть свій уряд до наступного Головного Зібрання, яке відбудеться 30-го травня 1894-го року, ще цим разом в Шамокіні, Па., де або потвердиться тих самих урядників, або вибереться нових.

Коли прийшло до обговорення читалень, які обов'язково має закладати в себе кожне товариство, що належить до Українського Народного Союзу, тоді о. Протоєрей Товт з правдивою українською щедрістю зобов'язався спровадити на свій кошт дві тисячі книжечок для читалень, а о. Гр. Грушка прирік посилати даром газету „Свобода” до кожної української читальні в Америці. Славно!

Отцеві Полянському честь і слава за його мудре і тактовне переведення вибору урядників Українського Народного Союзу!

Печатка Українського Народного Союзу буде така: відкрита книга і трираменний хрест, над якими простягаються братньо стиснені дві руки. Навколо повищого знамени має бути напис по-українськи і по-англійськи. Які мають бути відзнаки членів УНС, це буде вирішено на наступному головному зібранні.

Кожний член УНС одержить гарну грамоту і статут.

Тепер подаємо до відома всім українцям Америки і всім українським братствам, що хто хоче належати до Союзу, хай негайно зголошується або пише до секретаря Союзу, а гроші хай посилає через „Моні Ордер” до касира. Хто бажає бути членом Союзу, хай шле гроші до касира і так вступне 50 центів раз на завжди, а щомісяця по 50 центів. Рівночасно написати до секретаря, що післав і скільки післав. Статуту будуть поміщуватись і об'яснятись в „Свободі”.

А тепер дорогі браття, як уже зібралось нас дуже велике число і як заложено Союз, вступайте до нього громадно, бо це тільки для Вашого добра і на Вашу користь. Ви, яких досі оплакувала Україна-мати, як пропавших, дайте про себе знати світові, що Ви живете і що тут, в Америці, українське народне життя б'є живою струєю. Важливий крок вже зроблено. Український Народний Союз уже засновано, український нарід воскрес із мертвих в Америці...”

Ми з розмислом навели в цілості те „слово”, що стало початком Українського Народного Союзу, й опісля одушевлений опис перших, установочних зборів цієї організації. Вони бо найкраще віддзеркалюють, якою життєвою конечністю був Союз в ті безпросвітні часи, які високі цілі він ставив собі від самого початку, та що з ним справді, як сказано на закінчення опису перших зборів, „воскресла Україна в Америці”.

КОНВЕНЦІЇ УНС

1.

ПЕРША ЗВИЧАЙНА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Шамокіні, Па., 30 травня 1894 року, себто через три місяці по zorganizуванні Союзу. Всіх делегатів на конвенції було 17. Головою конвенції був о. Т. Обушкевич, а секретарями д-р Володимир Сіменович і Денис Пирч.

Прийнято ухвалу, яка постановляла, що Союз буде виплачувати \$400 посмертного по членові і \$200 по жінці члена за місячною оплатою 50 центів. Ця ухвала, як показують звіти тодішніх урядовців, була прийнята без ніякого обчислення асекураційного знавця, що обраховує вкладки членів на підставі табелі смертности, і не була обчислена процентово до тодішнього майна Союзу, яке становило \$220.35.

Коли взяти це під увагу, стане зрозумілим, що зобов'язання супроти своїх членів, яке перебрав тоді на себе Союз, себто \$400 посмертного по членові і \$200 по жінці члена (коли б вона скоріше померла тут в Америці чи в старім краю), було дуже ризиковне і небезпечне для існування Союзу.

На Конвенції ухвалено одноголосно, щоб „Свобода” була органом Союзу, хоч вона не була його власністю.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Теодосій Талпаш, заступник гол. предсідника Михайло Євчак, гол. секретар о. Іван Костанкевич, гол. касир Іван Глова; Контрольна Комісія: о. Г. Гулович, о. Т. Обушкевич, о. О. Товт, о. Григорій Грушка; заступник контр.: Гр. Гук; головні радні: Андрій Пивоварник, Юрій Хил'як, Як. Даньковський, Теодор Хом'як, Олексій Галабурда, В. Сіменович; заступники головних радних: О. Курила, М. Адзима, Петро Шиманський, Стеф. Дранько, К. Кобан.

На півріччій засіданні Головного Уряду, яке відбулося в Шамокіні, Па., 15 січня 1895 року, подано до відома, що прибутків у 1894 році було \$1,142.75, а видатків \$1,007.22 і що в Союзі було 505 членів, з яких 66 виключено з Союзу за неплатення місячних вкладок.

Звіти головних урядовців виявляли, що перший рік існування Союзу був дуже тяжкий, бо тоді не було кому для Союзу працювати. Одинокими робітниками (аж до 2-ої конвенції) були о.

Грушка, редактор „Свободи”, о.Іван Констанкевич, секретар Союзу.

2.

ДРУГА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Олифанті, Па., 30 травня 1805 року. Головою конвенції був о. А. Полянський, а секретарем о. Н. Дмитрів.

Загального майна в Союзі було \$605.60. Правосильних членів, які були забезпечені в Союзі з кінцем 1894 року, було 439, а що майно Союзу виносило \$605.60, то було це мало що не стільки, скільки треба було на виплату посмертного для одного члена на випадок смерті.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Іван Глова, заступник гол. предсідника Теодосій Талпаш, гол. секретар о. Н. Дмитрів, гол. касир Юрій Хиляк; Контрольна Комісія: о. К. Гулович, Гр. Гук, М. Даньчак; заступник контр. о. В. Мартяк; головні радні: о. Т. Обушкевич, А. Шлянта, К. Кобан, С. Федоровський, Ф. Мурдза, А. Марко; заступники головних радних: о. І. Констанкевич, о. А. Полянський, о. В. Молчанин, Яків Гамбаль.

На піврічній засіданні Головного Уряду, яке відбулося в Мт. Кармел, Па., 1 січня 1896 року, подано до відома, що Головний Уряд Союзу підвищив посмертне з \$400 до \$500.

3.

ТРЕТЯ КОНВЕНЦІЯ відбулася в Мт. Кармел, Па., 2 січня 1896 року. Головою конвенції був о. Т. Обушкевич, а секретарями о. Іван Ардан і Дмитро Капітула.

Звіти виказували, що за перших два роки померло 6 членів і що Союз виплатив \$2,300 посмертного.

Коли порівняти смертність із числом забезпечених у Союзі членів, яких тоді було понад 500, то смертність виносила тоді пересічно 12 членів на тисячу. На підставі реєстру Союзу пересічний вік тодішніх членів становив 35 років, а на підставі дослідної табелі забезпечення на ціле життя смертність у віці 35 літ становить 10 членів на тисячу. Отже на підставі такого обчислення вкладка тодішніх членів Союзу повинна була бути не 50 центів, а пересічно один долар місячно на забезпечення в сумі \$500.

З протоколу 3-ої конвенції можна виразно пізнати, що делегати, застановившись добре над будучністю Союзу, рішили до

Головний уряд УНСоюзу, обраний на третій Конвенції, що відбулася в Мт. Кармел, Па. 1896 року. В першому ряді (сидять зліва): Ю. Хиляк — гол. касир, І. Глова — голова, о. І. Констанкевич — радний. У другому ряді (зліва): о. І. Ардан — радний, о. Стефанович — радний та о. Н. Дмитрів — гол. секретар.

Союзу приймати лише таких членів, які мають не менше як 16 літ, а старших — не більше як 45 літ, і в такий спосіб зменшити смертність у Союзі.

Рішено, щоб за жінок членів, які мали більше ніж 45 літ, посмертного не платити.

Ухвалено створити залізний фонд, відтягаючи з кожної місячної вкладки члена 10 центів.

Ухвалено видати коштом Союзу календар на 1897 рік.

Важливіші ухвали 3-ої конвенції виразно вказують, що вже тоді делегати добре розуміли, що Союз не міг виплачувати такої високої суми посмертного за оплатою 50 центів місячної вкладки. Тому конвенція рішила, щоб жінкам членів повище 45 літ не виплачувати посмертного. А зате ухвалено виплачувати підмоги хворим і покаліченим членам.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Іван Глова, заступник гол. предсідника Олексій Курила, гол. секретар о.

Микола Стефанович, гол. касир Юрій Хиляк; Контрольна Комісія: о. Н. Дмитрів, Олексій Шлянта, Кость Кобан; заступник контр.: Мойсей Демчко; головні радні: о. Т. Обушкевич, о. І. Констанкевич, о. І. Ардан, Т. Талпаш, Василь Криницький, Дмитро Капітула; заступники головних радних: Гр. Гук, Йосиф Коваль, Теодор Хиляк, Яків Руданич, Іван Дунай.

4.

ЧЕТВЕРТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Мейфілді, Па., 8 червня 1897 року. Головою конвенції був о. Т. Обушкевич, а секретарями Д. Пирч і Д. Ванько.

Звіти виявили, що Союз зріс у майні і членах. У Союзі було тоді 1,019 членів, а майно виносило \$2,944.93.

Ухвалено, щоб на видатки і на подорож для делегатів члени платили по 25 центів річно.

Ухвалено, що на кожних 20 членів Союзу члени мають право вибирати одного делегата на конвенцію.

Далі ухвалено, що членом Союзу може бути лиш українець. Щодо членів інших народностей, що були в братствах, вирішено, що можна їх приймати до Союзу лише тоді, коли вони належать до братства і разом з братством приступлять до Союзу.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Іван Глова, заступник гол. предсідника Петро Секерак, гол. секретар о. Іван Ардан, гол. касир Юрій Хиляк; Контрольна Комісія: о. Стефан Макар, Ю. Криницький, Кіндрат Котанчик; головні радні: о. Т. Обушкевич, Мойсей Демчко, Йосиф Коваль, Олексій Шлянта, Денис Пирч, Дан. Павлишак; заступники гол. радних: Михайло Копчак, Антін Онушак, Гавриїл Дзядик, Теодор Майкшак.

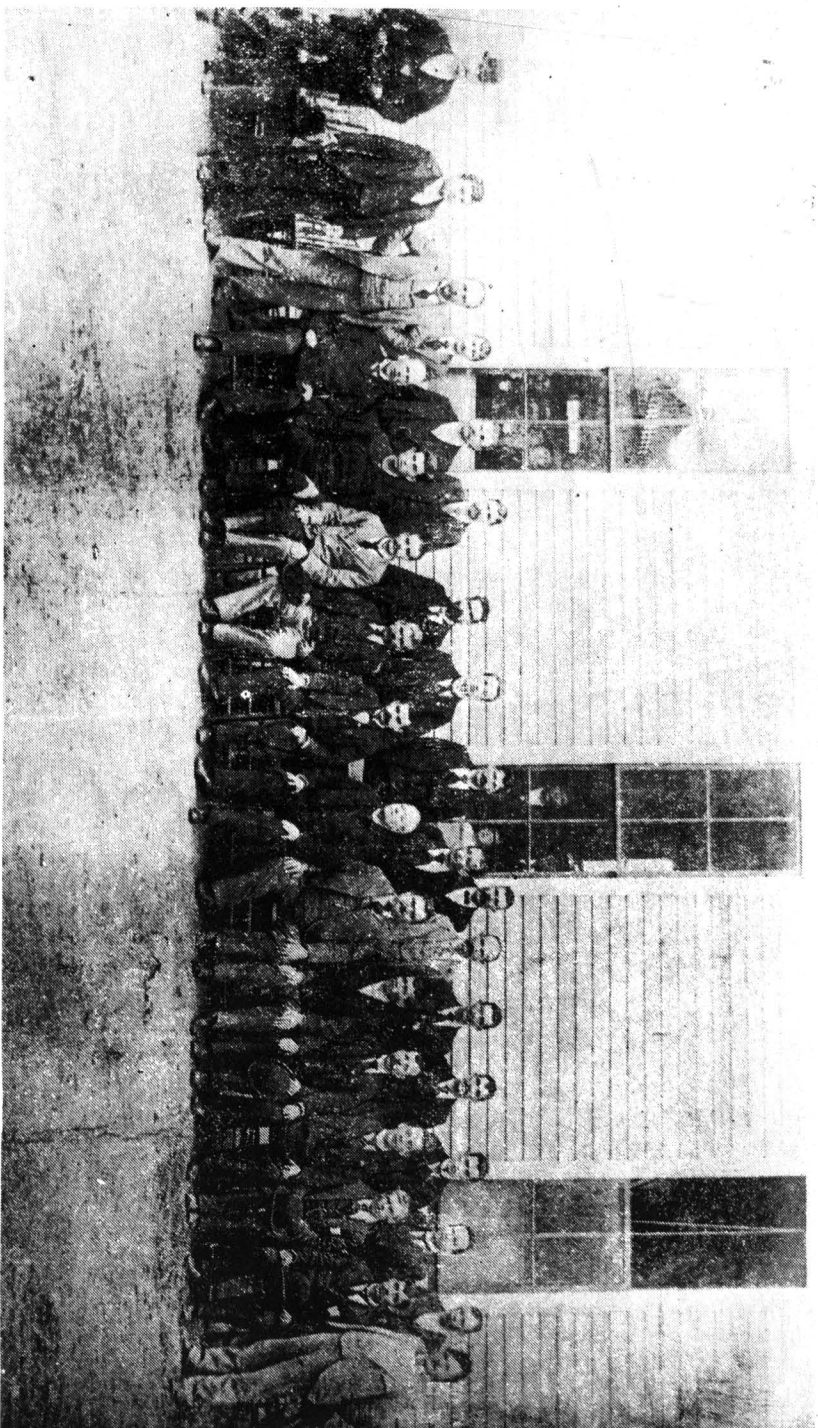
5.

П'ЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Шенандоа, Па., в днях 7 і 8 червня 1898 року. Всіх делегатів було 24. Головою конвенції був о. Т. Обушкевич, а секретарями о. Бончевський, Д. Пирч і Д. Капітула.

Зі звітів виходило, що за один рік нових членів прибуло 574, а майно Союзу збільшилось до суми \$5,688.57. Всіх членів, забезпечених у Союзі, було тоді 1,593.

Прийнято ухвалу, щоб приймати до Союзу і дітей членів від скінченого першого року життя.

Суму посмертного піднесено з 500 на 600 доларів. Ухвалено

Учасники 4-ої Конвенції УНС

теж, щоб ті члени, які не могли платити 50 центів місячно, могли бути членами Союзу і платити по 25 центів місячної вкладки. Але вони були управнені лише до половини посмертного, себто до \$300.

Прийнято ухвалу, щоб усі члени на випадок, коли б хто з них був убитий у фабриці, копальні вугілля чи при іншій праці, мали право на посмертне зараз по приступленні до Союзу. Коли ж новий член умре природньою смертю, то має право на посмертне аж по 90 днях його приналежності до Союзу. Ця ухвала відносилась лише до таких нових членів, які самі поодинокі вступали в члени Союзу. А ті члени, які приступали до Союзу і були також членами братства, що належало до Союзу, мали право на посмертне по 30 днях приналежності до Союзу.

Ухвалено, що головні урядовці мають бути бондовані (давати запоруку), що конвенція відбуватиметься що два роки, а річне засідання Головного Уряду Союзу — щороку.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Юрій Хиляк, заступник гол. предсідника Іван Добош, головний секретар о. Антін Бончевський, заступник гол. секретаря Денис Пирч, гол. касир Кіндрат Котанчик; Контрольна Комісія: о. Іван Ардан, Константин Кирчів, Осип Коваль; головні радні: Антін Каня, Олексій Шлянта, Антін Онушак, Теодор Ваха, Семен Русин, о. Стефан Макар; заступники гол. радних: І. Глова, Тимко Гавран, Григорій Полянський, Іван Сидоряк, о. М. Підгорецький.

6.

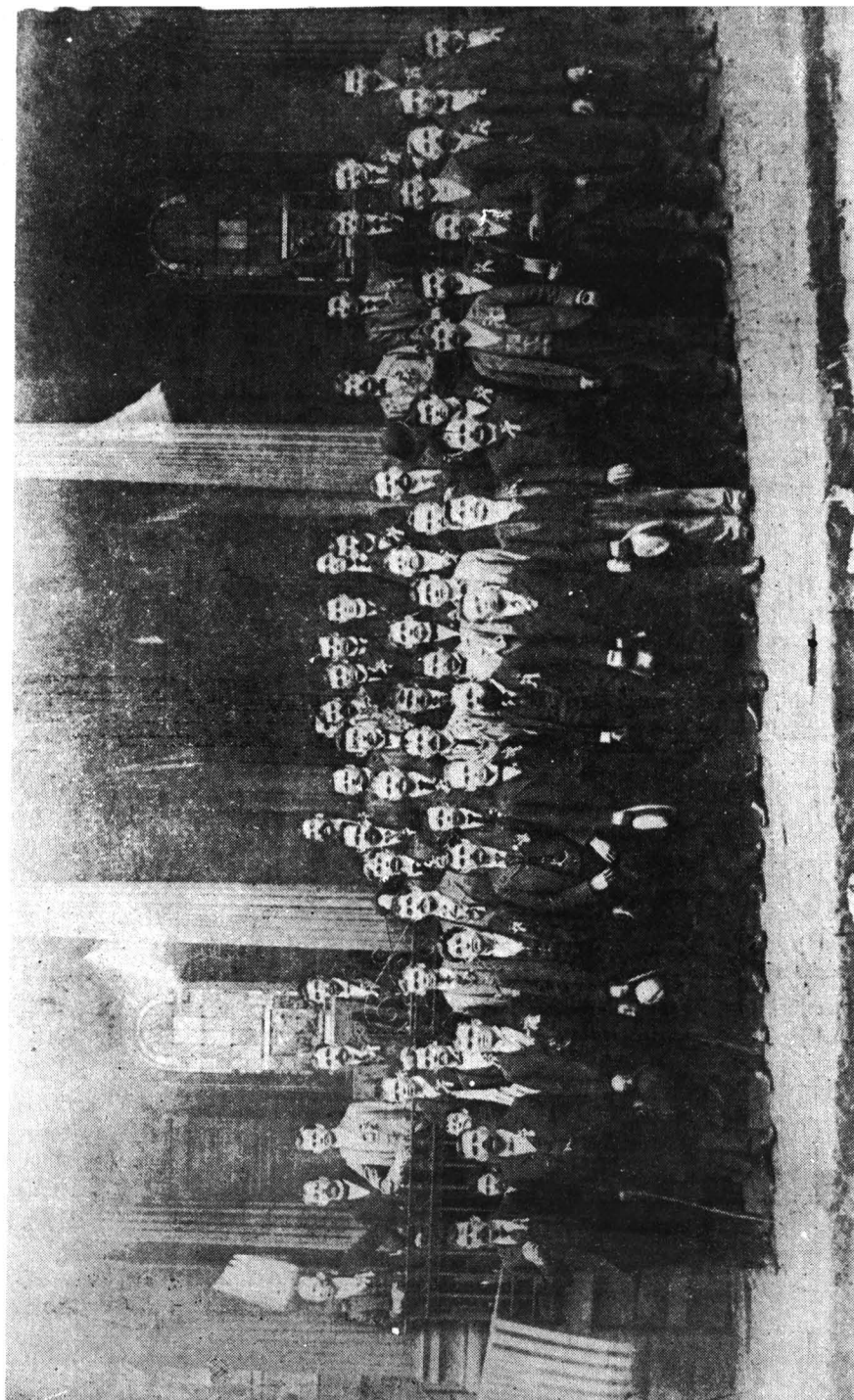
ШОСТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Піттсбургу, Па., в днях 12 до 14 червня 1900 року. Головою конвенції був о. М. Балог, а секретарями Іван Бурштин і Василь Гришко. Всіх делегатів було 41.

Звіти виявили, що всіх членів у Союзі було тоді 3,067, а майна \$10,184.40.

На тій конвенції делегати знову застановлялися над членськими вкладками і вступним від нового члена. Вони добре розуміли, що 50 центів вступного і 50 центів місячної вкладки було замало, щоб Союз міг вив'язатися зі своїх зобов'язань, які перебрав, себто з виплати \$600 посмертного для кожного члена. Тому вирішено, що вступне від нових членів, від 16 до 25 літ, має бути 50 центів, від 25 до 35 літ — \$1.00, від 35 до 45 літ — \$1.50.

Щодо самих місячних вкладок членів, то конвенція схвалила підвищити вкладки з 50 центів на 70 центів місячно для кожного члена.

Далі ухвалено, що назва Союзу має бути змінена в англійській мові з „Рашен” на „Літл Рашен Нейшнел Юніон”.

Учасники 6-ї Конвенції УНС

Ухвалено, що кожне братство Союзу має висилати одного делегата на конвенцію.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник о. Антін Бончевський, заступник гол. предсідника Олексій Шаршонь, головний секретар Денис Пирч, заступник гол. секретаря К. Кирчів, гол. касир Олексій Шлянта; Контрольна Комісія: о. Іван Ардан, Кіндрат Котанчик, Антін Онушак; головні радні: Василь Гришко, Филимон Гуретяк, о. Н. Дмитрів, А. Добош, Гарасим Курила, Петро Рончковський; заступники гол. радних: Іван Бурштин, Денис Голод, Тома Копча, Дмитро Коробчак, Іван Париляк.

На річнім засіданні Головного Уряду, яке відбулося в Боффало, Н.Й., 11 червня 1901 року, ухвалено приймати до Союзу членів з Канади, якщо ті члени будуть організуватися в братства і разом з братствами приступлять до Союзу.

7.

СЬОМА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Джерзі Ситі, Н. Дж., в днях від 18 до 20 червня 1902 року. Головою конвенції був о. М. Стефанович, а секретарями С. Ядловський і В. Гришко.

В Союзі було тоді вже 60 Відділів, а до тих Відділів належало 3,384 членів, старших і дітей. Делегатів вислали на конвенцію 31 Відділ з 57 голосами. Майно Союзу становило тоді \$14,252.19.

7-ма конвенція важлива в історії УНСоюзу тим, що деякі делегати, котрі були москвофілами, робили на конвенції велику агітацію, щоб захопити Союз у свої руки, але з тої агітації, хоч яка вона була завзята, нічого не вийшло, бо свідомі делегати-українці не допустили москвофілів до Головного Уряду Союзу, вибравши урядовцями самих свідомих українців.

Ухвалено, що урядовцями в місцевих братствах і Союзі мають бути українці.

Ухвалено платити з каси Союзу за кожного дорослого члена по 10 центів місячно на „Свободу”, як орган Союзу.

На 7-ій конвенції перший раз відбулося таємне голосування при виборі головних урядовців.

Ухвалено асигнувати з каси Союзу для українських студентів у Львові \$50.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник о. М. Стефанович, заступник гол. предсідника М. Кравчишин, головний секретар Денис Пирч, головний касир Олексій Шаршонь; Контрольна Комісія: о. М. Підгорецький, Константин Кирчів, Іван Гардий; головні радні: М. Турак, Денис Голод, А. Добош, М.

Пачута, М. Грацонь, Іван Сабат; заступники головних радних: Олексій Горбаль, Михайло Югас, Омелян Шпак, Олександр Валєвський, Микола Добровський.

8.

ВОСЬМА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Шамокіні, Па., в днях від 30 травня до 2 червня 1904 року. Головою конвенції був о. С. Макар, а секретарями о. П. Понятишин і Й. Кульчицький. Усіх делегатів було 48, а з почесним правом голосування були о. Констанкевич, о. Струтинський, о. Макар, о. Ардан, о. Тимкевич, о. Улицький, о. Дмитрів і о. Злоцький.

В 1904 році Союз святкував 10-ту річницю свого існування. Отже 8-ма конвенція була ювілейною. Святковано її дуже величаво й урочисто.

У звіті головного предсідника о. Стефановича подано делегатам до відома, що за два роки, від 1902 до 1904, в Союзі померло 106 членів. Звіт предсідника виказує, що за 10 років існування Союзу померли 134 чоловіки, 85 жінок та 22 дітей. Отже, за перших 10 років померли 241 членів, по яких Союз виплатив посмертного на суму \$94,578. Крім цього, Союз виплатив своїм членам надзвичайних підмог на суму \$5,463. Коли до цього додати ще загальні видатки адміністрації Союзу, які виносили за 10 років \$27,157, то Союз виплатив за 10 років \$127,198. Всього прибутку за 10 років було \$145,193. Коли відняти загальні видатки від загальних прибутків, то лишалося в Союзі по перших 10 роках майна \$17,995.34. Ця сума припадала на 5,867 членів, які були тоді забезпечені в Союзі, себто припадало тоді по \$3 на кожного члена.

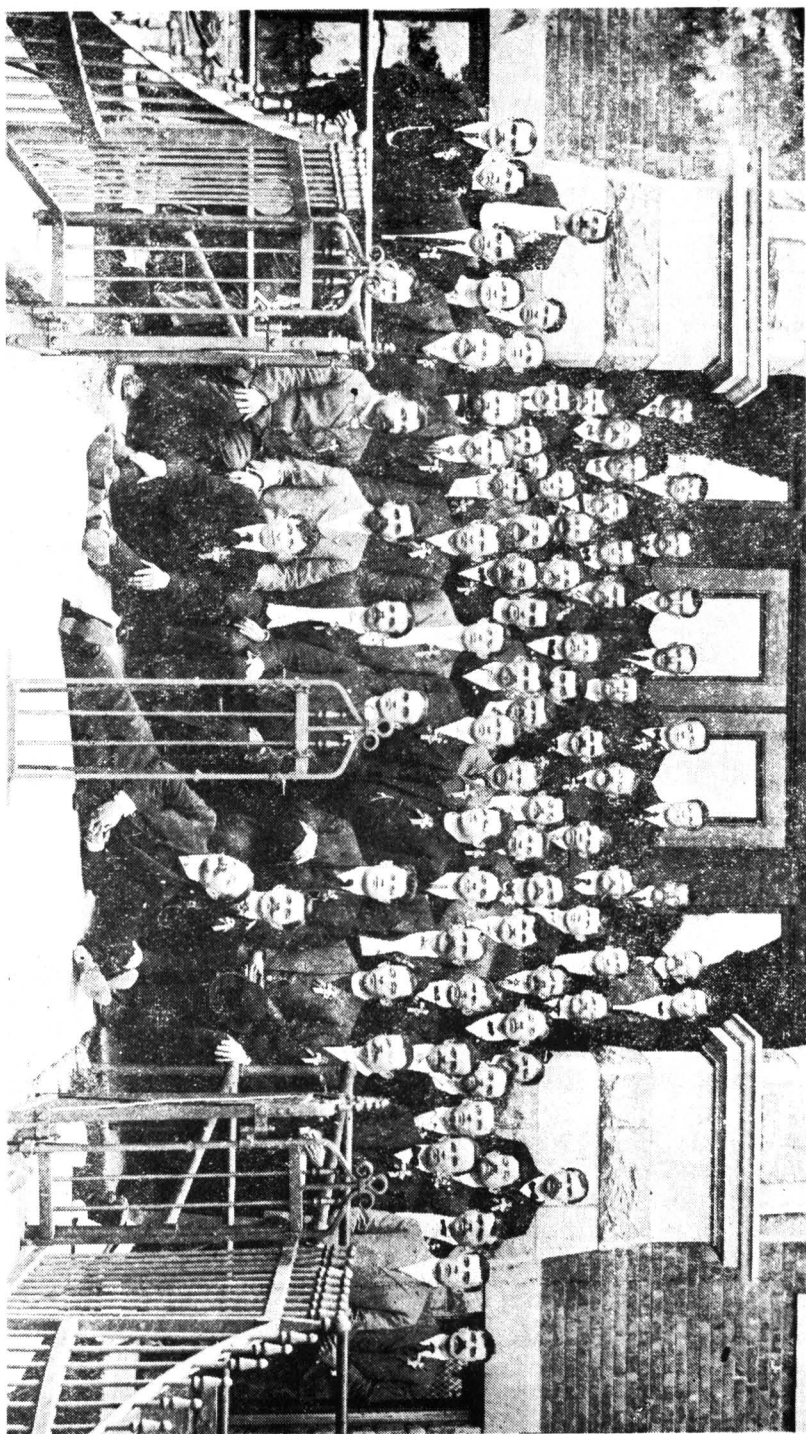
Ухвалено, що всі дорослі члени один раз на рік, у грудні, платять на „залізний фонд” Союзу по 25 центів.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Константин Кирчів, заступник гол. предсідника С. Митренка, гол. секретар Семен Ядловський, заст. гол. секр. Й. Кульчицький, гол. касир О. Шаршонь, заст. гол. касира А. Янкович; Контрольна Комісія: о. О. Улицький, І. Воргач, М. Турковський; головні радні: О. Валєвський, М. Дембицький, А. Сорока, А. Семаницький, К. Кобан, Іван Париляк; заступники головних радних: Й. Сенько, І. Посипанко, М. Домбровський; головний організатор УНСоюзу о. М. Підгорецький.

9.

ДЕВ'ЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Скрентоні, Па., в днях від 25 до 28 червня 1906 року. Всіх делегатів було 72. Головою конвенції

Делегати на 9-й Конвенції УНС

був о. М. Стефанович, а секретарями С. Калакука і Т. Лабовський.

Зі звіту секретаря виходить, що в Союзі було тоді 139 Відділів і 7,888 членів. Майно Союзу становило \$23,705.34.

Дев'ята конвенція була важлива в історії Союзу тим, що на ній рішено знести місячну вкладку по 70 центів від члена, а прийнято і введено в Союзі „необмежений розмет”. Рішено піднести посмертне до \$1,000, як теж вирішено, що кожний член має платити до фонду резервового 2 центи, до фонду запомогового 1 цент і до фонду народного 1 цент.

Ухвалено, що опікуном УНСоюзу має бути св. Володимир.

Дев'ята конвенція важлива ще й тим, що на ній рішено прийняти фонетичний правопис для „Свободи” і Союзу.

До Головного Уряду були обрані: головний президент Константин Кирчів, заступник гол. президента Іван Парильяк, гол. секретарі С. Ядловський і Т. Лабовський, гол. касир Олексій Шаршонь, духовний отець Союзу о. Стефан Макар; Контрольна Комісія: о. Лев Левицький, Осип Стеткевич, Стефан Калакука; головні радні: Михайло Беля, Матвій Семенюк, Андрій Овсак, Теодосій Талпаш, Ф. Поливка, Лев Моніта.

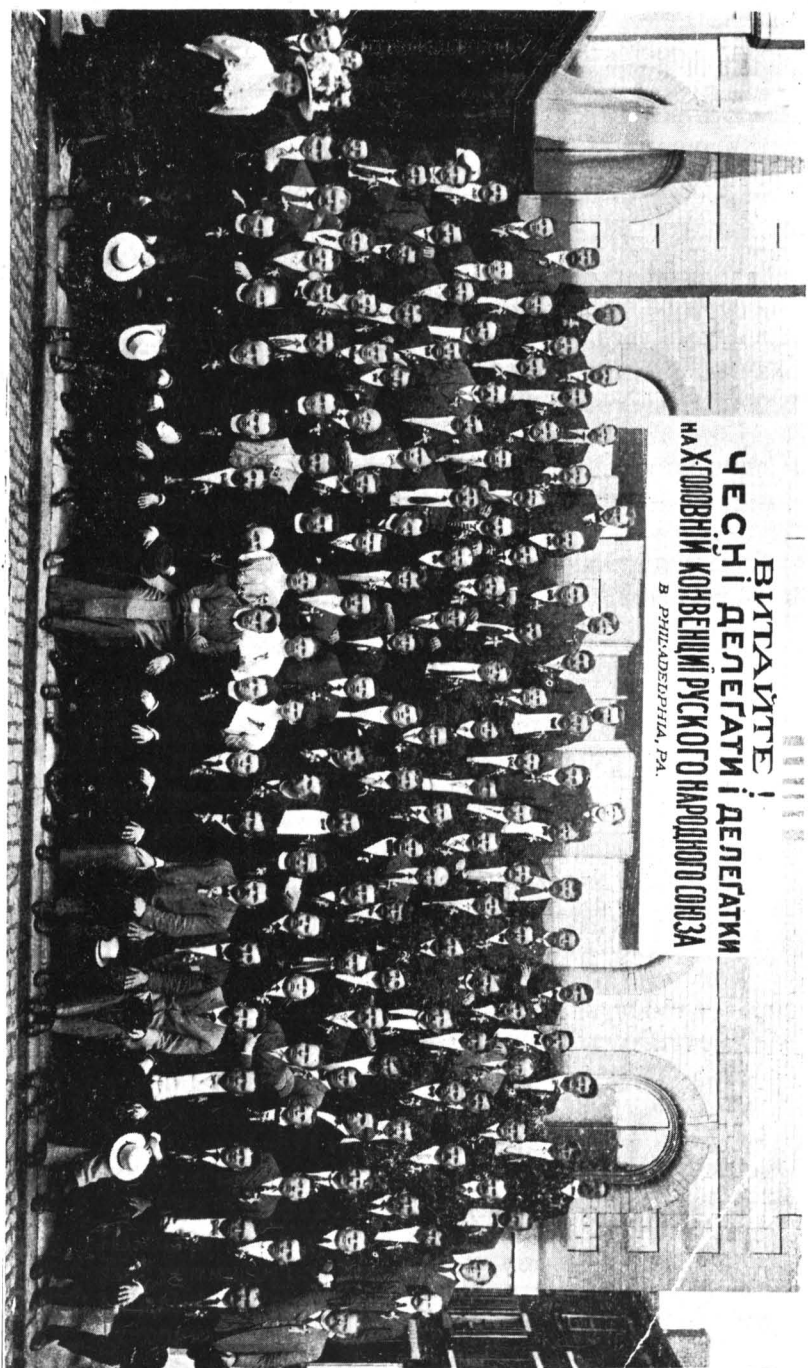
Цікаву характеристику цієї конвенції подає в редакційному коментарі „Свобода”, пишучи:

Треба зазначити, що всі делегати, які брали участь в цій конвенції, були люди свідомі, розумні, люди серйозні, що прийшли на конвенцію не для своїх особистих амбіцій або баламут, але для того, щоб найліпше спричинитися до розвитку своєї організації... Між важливими ухвалами тієї конвенції треба згадати: Замість дотеперішньої постійної місячної вкладки до Союзу по 70 центів, ухвалено розмет. Посмертне Союзу піднесено з 600, згідно 900 на 1,000 доларів, при чому біднішим та самотнім дано можливість записуватись на половину посмертного, себто на 500 доларів. Створено при Союзі постійний Народний Фонд. На Бойовий Фонд в Галичині ухвалив Союз зі своєї каси 100 доларів. Рішено приймати до Союзу теж канадських українців. За офіційний правопис для Союзу і „Свободи” прийнято без одного голосу спротиву такий правопис, якого вживають у всіх українських школах, книжках і часописах, себто фонетичний правопис... Ця конвенція була реорганізаційною конвенцією, що поставила Союз на тривких основах і запевнила йому будучність.

10.

ДЕСЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася у Філядельфії, Па., в днях від 7 до 10 липня 1908 року. Всіх делегатів було 121. Головою конвенції був о. Л. Левицький, а секретарями о. П. Понятишин і В. Гришко.

Фінансовий звіт виказує, що всього прибутку за два роки було \$217,284.28. Видатків було \$171,213.02. Отже, загального майна осталося — \$46,071.26.

Учасники 10-ої Конвенції УНС

На цій конвенції у фінансовім звіті подано перший раз докладний розподіл майна Союзу в окремих фондах. Було \$21,017.50 у фонді сирітським, \$16,646.27 у фонді резервовім, \$1,567.03 у фонді народнім, \$1,647.03 у фонді запомоговім і \$5,193.43 у фонді адміністраційнім.

У звіті рекордового секретаря подано, що всіх членів у Союзі було тоді 10,266.

Ухвалено, що нових членів можна приймати до Союзу лише до 45-го року життя.

Рішено, щоб Головний Уряд Союзу покликав знавців друкарського діла, щоб вони дали свою оцінку на вартість друкарні „Свободи”, яка в той час була приватною власністю „Рутенієн Екскендж Ко.”, і щоб на підставі тієї оцінки Союз відкупив друкарню „Свободи” на свою власність.

Головний Уряд виконав це рішення і купив друкарню і „Свободу” дня 21 липня 1908 року за \$16,855.

Ухвалено теж, щоб друкувати „Свободу” латинською й українською азбукою, бо угорщани, як теж багато галичан, не хотіли вписуватися до Союзу лише з тієї причини, що не вміли читати „Свободи”, друкованої українськими буквами.

Конвенція доручила Головному Урядові zorganizувати теж Молодечий Союз. Цей Молодечий Союз Головний Уряд мав zorganizувати на підставі правних вимог чартеру і статуту з тим, що він має бути під управою Головного Уряду і творити одну цілість із Союзом.

На тій конвенції іменовано першого американсько-українського єпископа, С. С. Ортінського, почесним членом і опікуном Союзу.

Ухвалено одноголосно \$200 на підмогу для Івана Франка, як того, що присвятив своє життя для праці над освідмленням свого народу.

Ухвалено протест проти всіх гнобителів українського народу в старім краю і тут на чужині.

Ухвалено теж, що конвенція пересилає своє щире співчуття всім українським борцям і мученикам за українську справу в Галичині.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Дмитро Капітула, заступник гол. предсідника Т. Кульчицький-Гут, заступниця гол. предсідника Марія Черемшак, гол. секретарі С. Ядловський і Т. Лабовський, гол. касир Олексій Шаршонь, духовний отець Союзу о. М. Балог, головний організатор Андрій Гела, директор „Свободи” о. Петро Понятишин, завідатель „Свободи” К. Кирчів; редактори „Свободи” А. Цурковський і А.

Гела; Контрольна Комісія: о. Д. Добротвір, Михайло Бабій, Василь Гришко; головні радні: Михайло Бея, Петро Ярема, Іван Глова, Андрій Стефанович, Олексій Горбаль, Михайло Чегіс.

На річнім засіданні Головного Уряду у вересні 1909 року ухвалено \$200 на підмогу для українських страйкарів у Мікіс Ракс, Па.

Ухвалено вибрати комітет для опрацювання *Букваря й Читанки*, які Екзекутивний Комітет Союзу мав видрукувати в Галичині. До комітету були обрані: Д. Андрейко, О. Стеткевич, П. Кирилюк, А. Гела й о. П. Понятишин.

11.

ОДИНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Клівленді, Огайо, в днях від 20 до 23 вересня 1910 року. Всіх делегатів було 202. Головою конвенції був о. Л. Левицький, а секретарями М. Поляк і П. Кирилюк. На конвенції був приявний почесний член і опікун Союзу, єпископ С. С. Ортинський, який був теж звичайним делегатом.

Одинадцята конвенція важлива в історії Союзу тим, що на ній прийнято ухвалу про зміну назви Руський Народний Союз на Греко-Католицький Руський Союз, чого не переведено в життя, але що спричинило глибоку кризу, включно до створення „Нового Союзу”, пізніше Робітничого і тепер Братського.

У звіті рекордового секретаря подано, що в УНСоюзі було тоді 14,430 старших членів і 1,767 дітей.

У звіті фінансового секретаря подано, що майно УНСоюзу виносило тоді, разом зі „Свободою”, \$100,388.96.

Ухвалено, що „Свобода” має виходити українською мовою на 12 сторін, а словацькою мовою (латинськими буквами) на 8 сторін, що редакторів „Свободи” і їх платню визначає Головний Уряд і що Союз має вступити в члени „Слов'янського Іміграційного Дому” в Нью Йорку з річною вкладкою \$500.

Ухвалено зібрати між делегатами добровільними пожертвами дар для пані Олени Січинської на закупно книжок і часописів для М. Січинського. На цей дар зібрано \$212.

До Головного Уряду були обрані: предсідник Дмитро Капітула, заступник гол. предсідника Іван Мартон, заступниця гол. предсідника Марія Черемшак; головні секретарі С. Ядловський і Т. Лабовський, гол. касир Олексій Шаршонь, головний організатор Ілько Моранець, духовний отець о. М. Балог; Контрольна Комісія: Василь Гришко, Е. Гвоздик, о. В. Балог; головні радні: Іван Глова, А. Стефанович, Й. Ялечко, С. Митренко, В. Левчик, М. Добош, управитель друкарні „Свободи” К. Кирчів.

У 1910 році, 12 грудня, куплено власний дім для Союзу.

На річній засіданні Головного Уряду, яке відбулося перший раз у власному домі у вересні 1911 року, стверджено, що з уваги на невдоволення деяких делегатів з останньої конвенції і з приводу прийнятої ухвали про зміну назви Союзу та з причини агітації „Нового Союзу”, який зорганізовано по клівлендській конвенції, зі Союзу виступили 10 Відділів, а 11 Відділів роздвоїлися в членах. Частина членів приступила до „Нового Союзу”, а частина осталася вірна старому Союзові. Далі стверджено, що впродовж 1911 року загальне число членів у Союзі зменшилося на 1,016.

12.

ДВНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулась у Вилкс Бери, Па , в днях 9 до 14 вересня 1912 року. Всіх делегатів було 229. Головою конвенції був о. Д. Хом'як, а секретарями А. Кріль і О. Шараварко. На конвенції був присутній делегат „Рідної Школи” зі старого краю, С. Демидчук.

У звіті фінансового секретаря подано, що майна в Союзі було тоді \$140,530.87, а в звіті рекордового секретаря подано, що всіх членів, забезпечених у Союзі, було 14,917.

На тій конвенції ухвалено, що редактора „Свободи” вибирає конвенція і що редактор та завідатель мають бути членами Головного Уряду Союзу.

Далі ухвалено, що Головний Уряд має зреорганізувати Молодечий Союз у такий спосіб, щоб виплачувати посмертне по членах Молодечого Союзу \$100 від одного до шостого року життя, а \$300 від шостого до шістнадцятого року життя. Вкладки для членів Молодечого Союзу призначено по 25 центів місячно.

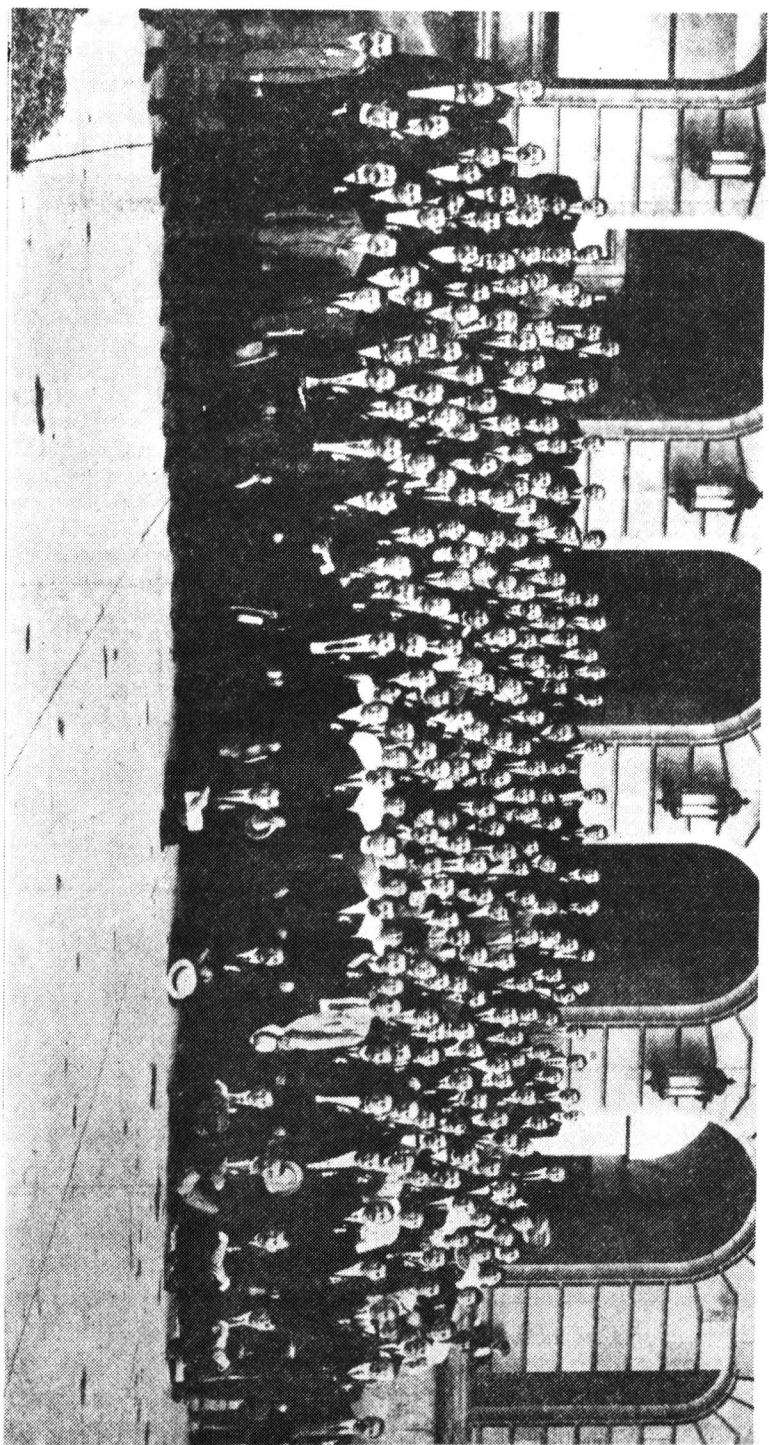
Рішено вибрати „Просвітну Комісію” з сімох членів для поширення освіти між членами Союзу.

Народний фонд конвенція знесла, зате ухвалила на фонд резервовий 7 центів і на фонд шкільний 3 центи.

Рішено приймати до Союзу нових членів без огляду на їх релігійні переконання, якщо вони не перевищують 45 років життя.

Ухвалено на „Рідну Школу” в Галичині \$2,500, на освітні цілі для Угорської Руси \$500, на фонд ім. М. Січинського \$500 і на фонд о. М. Стефановича \$500.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Дмитро Капітула, заступник гол. предсідника Василь Сувак, заступниця гол. предсідника Марія Білик; головні секретарі: Михайло Угорчак і С. Ядловський, гол. касир Олексій Шаршонь, духовний отець о. Дмитро Хом'як, завідатель „Свободи” А. Савка,

Учасники 12-ої Конвенції УНС

редактор „Свободи” Осип Стеткевич; Контрольна Комісія: о. В. Балог, Степан Милянєвич, Йосиф Ялечко; головні радні Іван Глова, В. Ваверчак, В. Каськів, П. Мотало, о. М. Данилович і Андрій Гальчак.

Характеристичний для тієї конвенції виступ „делегата центральних товариств з Галичини”, д-ра Семена Демидчука, який в своєму привіті від тих товариств для американських українців говорив:

Дорогі земляки! Від Кавказу до Карпат, від Дону до Сяну, на всім великім просторі лунає клич, що лучить велику нашу націю в одну сім'ю, а це клич: самостійної України. Цей клич відбивається гомоном від наших гір і летить ген аж за море, куди сотки тисяч наших братів пішли шукати кращої долі, до вільної американської землі; він запалює їхні серця до тієї спільної ідеї і спонукує їх, хоч і на чужині, до свого національного життя. І нема ніякої події в старім краю, яка не знайшла б відгуків між американськими українцями... І навпаки, всі прояви національного життя американських українців стають предметом дискусії в матірнім краю... Користаючи з доброї нагоди, а то 12-ої головної конвенції Народного Союзу, нашої найстаршої і найповажнішої організації, рішили наші організації вислати до Вас, дорогі земляки, свого делегата та скласти Вам привіт...

На засіданні Екзекутивного Комітету в жовтні 1912 року ухвалено „Просвітній Комісі” УНС \$2,000.

На засіданні Екзекутивного Комітету в квітні 1914 року ухвалено видати відозву в справі голодуючих у Старім Краю.

13.

ТРИНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Бюфало, Н.Й., в днях від 7 до 12 вересня 1914 року. Всіх делегатів було 312. Головою конвенції був Т. Талпаш, а секретарями В. Гришко і А. Шостак. З технічних причин конвенція дібрала до помічі голові о. В. Балага, який проводив конвенцією.

Тринадцята конвенція була найважливішою з усіх попередніх. На ній ухвалено змінити назву з *Руського Народного Союзу* на *Український Народний Союз* (Ukrainian National Association). На цій конвенції знесено „необмежений розмет”, про який вже згадано, а прийнято перший раз реформу, яка зобов'язувала всіх тодішніх членів платити місячні вкладки на підставі National Fraternal Congress Table of Mortality відповідно до віку кожного члена в 1915 році. З прийняттям реформи УНСоюз став уперше за 20 років свого існування на законнім і чисто бізнесовім шляху, який уможливив йому дальше існування. Згідно з прийнятою реформою рішено приймати нових членів до Союзу від 18 до 50 років життя, а члениць до 40 років життя. На підставі новоприйнятої таблиці ухвалено, що

чоловіки можуть забезпечуватись у Союзі на суми: 100, 250, 500, 750, 1,000, 1,500 і 2,000 доларів, а жінки на 100, 200, 500, 750 і 1,000 доларів.

Крім цього ухвалено, що кожний член, без різниці його місячної вкладки на саме посмертне, має платити щомісяця: 17 центів на адміністраційний фонд, з якого рішено оплачувати адміністрацію і „Свободу”, на резервовий фонд по 10 центів, на запомоговий фонд 5 центів, на народний фонд 3 центи.

Ухвалено вислати резолюцію до Президента ЗСА, Вудро Вільсона, та до амбасадорів Англії, Франції, Росії, Німеччини й Австрії у справі припинення світової війни й визволення українського народу.

Ухвалено для Української Народної Ради в Америці \$,000 і 500 для „Червоного Хреста Українського Рятункового Комітету” у Відні.

До Головного Уряду були обрані: головний предсдник Дмитро Капітула, заступник гол. предсідника Іван Ваврчак, заступниця гол. предсідника Марія Білик; головні секретарі: М. Угорчак і С. Ядловський, гол. касир Олексій Шаршонь, завідатель „Свободи” Андрій Савка, редактор „Свободи” Осип Стеткевич; Контрольна Комісія: о. Валентин Балог, Василь Левчик, Юліян Павчак; головні радні: Іван Глова, Андрій Стефанович, Василь Гришко, Іван Ваверчак, Теодосій Талпаш і Степан Мельник.

Зі звіту рекордового секретаря виходило, що в Союзі було тоді 20,549 членів, а в Молодечім Союзі 4,786 дітей.

На річнім засіданні Головного Уряду, в жовтні 1915 року, ухвалено Соймовому Комітетові в Нью Йорку на кошти „Сойму” 255 доларів.

У звіті голови УНСоюзу на річнім засіданні в жовтні 916 року подано, що Українська Народна Рада в Америці, затверджена і доповнена 13-ою конвенцією УНСоюзу, за весь час своєї діяльності зібрала на Фонд Визволення України \$24,715.08.

З цієї суми переслано на руки Юліяна Романчука у Відні для вдів і сиріт, потерпілих у війні, \$21,650, а на руки д-ра В. Охримовича для українців, засланих на Сибір, \$575. На видання книжок англійською мовою в Америці про українську справу видано \$2,491.54. Разом \$24,716.54. Отже осталося з загальної суми \$68.54.

Далі подано у звіті, що УНРада збрала на Фонд Сіових Стрільців \$987.69, з чого переслано сиротам по Сіових Стрільцях на руки управи Сіових Стрільців \$750 і на захист Сіових Стрільців \$150. Отже, тут теж із загальної суми осталося \$87.69.

Ці обидві суми, \$68.54 і 87.69, управа УНРади передала „Федерації Українців” у ЗСА.

На засіданні Екзекутивного Комітету в квітні 1917 року ухвалено з нагоди „Українського Дня” в Америці на фонд жертвам війни \$1,100.

Ухвалено, щоб УНСоюз став спомагальним членом Американського Червоного Хреста з одноразовою вкладкою 100.

14.

ЧОТИРНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Гаррісбургу, Па., в дні від 22 до 27 жовтня 1917 року. Всіх делегатів було 118. Головою конвенції був К. Кирчів, а секретарями Т. Яворський і С. Калакука.

Звіти виказують, що УНСоюз по боффаловській конвенції втратив багато членів і пережив велику зміну. З одного боку мав Союз великий упадок в членах, а з другого виявляє великий зріст майна. Як упадок членів треба було вважати болючою втратою, так зріст майна був дуже важливим надбанням для УНСоюзу. Саме від 1914 року УНСоюз почав зростати у фінансову силу, а пізніше теж і в загальному числі нових членів.

У звіті фінансового секретаря подано, що загальне майно УНСоюзу в 1917 році становило \$432,012,26. Отже, майно УНСоюзу збільшилося за три роки по реформі на суму \$186,508.55.

У звіті рекордового секретаря подано, що в УНСоюзі було тоді 9,822 старших членів і 1,913 дітей.

Ухвалено, що нових членів УНСоюзу можна приймати до 55-го року життя, а члениць до 50-го року життя.

Рішено, що конвенції мають відбуватися щотири роки в жовтні; що видатки всіх делегатів (по одному з кожного Відділу) мають бути заплачені з каси УНСоюзу; що Президію для переведення конвенції вибирають самі делегати. Давніше Президію покликав головний предсідник Союзу.

Ухвалено, що для переведення в організації таких справ, яких сама конвенція не зможе розглядати, треба вжити референдуму, на підставі якого ці справи вирішуватимуть самі члени.

Ухвалено, що Головний Уряд Союзу має складатися з 18 осіб, між якими мають бути 3 жінки. „Просвітну Комісію” скасовано, а її працю припоручено Екзекутивному Комітетові.

Зменшено резервовий фонд з 10 центів, а зате ухвалено 5 центів на конвенційний фонд.

Ухвалено вислати до Президента Америки листа з заявою

льоаяльності і проханням ужити свого впливу у відповідних мирових колах для справедливого вирішення української справи.

Ухвалено вислати гратуляції Українській Центральній Раді в Києві, її Президентові й Генеральному Секретаріатові, бажаючи їм повного успіху в їх боротьбі за здобуття волі українському народові.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Константин Кирчів, заступник гол. предсідника Андрій Стефанович, заступниця гол.предсідника Марія Білик, гол. секретарі: М. Угорчак і С. Ядловський, гол. касир Василь Левчик, завідатель „Свободи” Андрій Савка, редактор „Свободи” Осип Стеткевич; Контрольна Комісія: Дмитро Капітула, Микола Росолович, Олекса Трач; головні радні: Роман Слободян, Григорій Кривов'яз, Василь Гришко, Михайло Петрівський, Омелян Рекрут, Іван Пеленський, Анна Дерунда і Меланія Кравчишин.

В липні 1918 року головний рекордовий секретар, М. Угорчак, уступив зі свого уряду, а на його місце покликано С. Миляновича.

На річнім засіданні Головного Уряду УНСоюзу в травні 1919 року ухвалено Українському Народному Комітетові в Нью Йорку 5,000 доларів.

Ухвалено вислати від Головного Уряду УНСоюзу привітну телеграму Симонові Петлюрі, а протестаційну телеграму до Парижу й Вашингтону.

На засіданні Екзекутивного Комітету в травні 1920 року ухвалено переслати \$2,000 Українському Горожанському Комітетові у Львові й Відні, з грошей, які були ухвалені на річнім засіданні Українському Народному Комітетові в травні 1919 року.

В травні 1920 року рекордовий секретар С. Милянович уступив зі свого уряду, а на його місце покликано Романа Слободяна.

15.

П'ЯТНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Філядельфії, Па. в днях від 11 до 16 жовтня 1920 року. Всіх делегатів було 199. Головою конвенції був О. Мерещак, а секретарями О. Логин і О. Шараварко.

Зі звіту головного предсідника виходило, що фінансовий секретар С. Ядловський і завідатель „Свободи” А. Савка в травні 1920 року предложили предсідникові свої резигнації з причини малої платні, яку одержували від Союзу. Уряд резигнації тих двох урядовців не прийняв і вони далі остались працювати.

Всіх членів у 1920 році було в УНСоюзі 12,237, які були забезпечені на суму \$9,583,250. Майна було \$586,317.98, а в Молодечім Союзі \$16,473.55.

Ухвалено змінити „Свободу”, що виходила від 1915 року тричі на тиждень, на щоденник. На покриття видатків, сполучених з видаванням „Свободи” як щоденника, ухвалено, що кожний член зобов’язаний платити на „Свободу” 30 центів місячно. Ухвалено теж вибрати редакційну комісію з трьох членів; до неї ввійшли: о. М. Струтинський, М. Мурашко і Д. Андрейко.

Доручено Екзекутивному Комітетові зреформувати Молодецький Союз, бо стара форма виявилась невідповідною для дальшого розвою Молодечого Союзу.

На конвенції прийнято одноголосно резолюцію в справі злуки всіх українських за допомогових організацій в Америці в одну велику за допомогову організацію, а для переведення в життя цієї ухвали конвенція вибрала комісію з 5-ох членів, до якої ввійшли: Ю. Павчак, Савчук, Цквір, Братусь і Баюс. Ця комісія пробувала виконати ту ухвалу та з цього нічого не вийшло, бо органи дотичних організацій віднесли до цієї справи неприхильно.

Зміна „Свободи” на щоденник була переведена від січня 1921 року. Реформа Молодечого Союзу, переведена через референдум, увійшла в життя з днем 1 липня 1921 року.

Ухвалено \$5,000 на фонд убогих і потерпілих у війні українців у Старім Краю.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Семен Ядловський, заступник гол. предсідника Теодор Грицей, заступниця гол. предсідника Марія Ольшаницька, гол. секретарі: Іван Каштанюк і Роман Слободян, гол. касир Василь Левчик, завідувач „Свободи” Андрій Савка; Контрольна Комісія: Василь Гасій, Іван Ваверчак, Степан Милянович; головні радні: Константин Кирчів, Михайло Петрівський, Микола Шевчук, Володимир Яськевич, Степан Баюс, Степан Кудрик, Анна Стадник і Марія Мельник; редакційна комісія: о. Микола Струтинський, Дмитро Андрейко, Микола Мурашко.

В травні 1921 року на засіданні Екзекутивного Комітету ухвалено, щоб з нагоди виїзду до Вашингтону української делегації для протесту перед Конгресом і Президентом проти поневолення України і польських розбоїв над безборонним українським населенням делегувати від УНСоюзу С. Ядловського і О. Рев’юка.

На засіданні Екзекутивного Комітету в липні 1921 року ухвалено \$3,000 на „Позичку Національної Оборони Галичини”, як теж ухвалено видати від Головного Уряду відозву в справі закупна бондів „Національної Позички Галицького Уряду”.

В травні 1922 року рішено на засіданні Екзекутивного Комітету, що УНСоюз має стати членом Об’єднання Українських Організацій в Америці.

ШІСТНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Рочестері, Н.Й., в дні від 6 до 11 квітня 1925 року. Всіх делегатів було 282. Головою конвенції був Омелян Рев'юк, а секретарями О. Рекрут і В. Гришко.

Зі звіту головного передсідника виходило, що в 1922 році УНСоюз вітав у власному домі Митрополита Андрея Шептицького, єпископа Івана Теодоровича, Український Національний Хор з Великої України та його славного диригента Олександра Кошиця, і що причинився багато до Позички Національної Оборони та заснування Об'єднання Українських Організацій в Америці.

У звіті рекордового секретаря подано, що впродовж чотирьох років до УНСоюзу прибуло 58 нових Відділів, що в УНСоюзі було 17,011 старших членів, забезпечених на суму \$14,003,650 і 9,510 дітей.

Звіт фінансового секретаря виявив, що майно УНСоюзу від 1914 до 1925 року збільшилось до \$1,334,415.47. Оцінка грамот членів представлялась на підставі обчислень асекураційного знавця так: в 1917 році 86%, в 1920 році 100.6%, в 1921 році 106%, в 1922 році 117%, в 1923 році 114%, в 1924 році 117%. УНСоюз мав тоді тільки один рід забезпечення, від 100 до 2,000, себто т.зв. „звичайне забезпечення на ціле життя”, платне по смерті члена.

Перед 16-ою конвенцією багато членів і делегатів домагалися запровадити в УНСоюзі більше родів забезпечення, так, як це мають інші запомогові організації. Ухвалено впровадити ще три нові роди забезпечення, а саме:

Клясу зворотного забезпечення, платного за життя члена з обмеженим плаченням вкладок протягом 20 років.

Клясу життєвого забезпечення, платного по смерті члена з обмеженим плаченням вкладок протягом 20 років.

Клясу життєвого забезпечення, платного по смерті члена з обмеженим плаченням вкладок до 70 року життя. Ухвалено теж, що Редакційна Комісія має складатися з п'ятих членів Екзекутивного Комітету, а не трьох членів, яких конвенція досі вибирала.

Прийнято новий статут Молодечого Департаменту.

Доручено новообраному Головному Урядові виготовити плян щодо Сиротинця і дати членам цю справу на вирішення через референдум.

Ухвалено на допомогу українським ремісничо-промисловим бурсам у Галичині: станиславівській \$500, львівській \$500, радехівській і жовківській по \$200, і \$600 на інші бурси по інших місцевостях, якщо такі постануть.

До Головного Уряду були обрані: головний передсідник Теодор

Грицей, заступник гол. предсідника Михайло Угорчак, заступниця гол. предсідника Марія Ольшаницька, гол. секретарі: Іван Каштанюк і Роман Слободян, гол. касир Василь Левчик, завідатель „Свободи” Семен Ядловський; Контрольна Комісія: Омелян Рекрут, Онуфрій Шараварко, Григорій Пип'юк; головні радні: Теодор Михальчук, о. Володимир Сполітакевич, д-р Михайло Клим, Михайло Петрівський, Василь Гришко, Микола Шевчук, Дмитро Братусь, Степан Матчак, Анна Стадник і Марія Мельник.

На річнім засіданні Головного Уряду, в люті 1927 року, ухвалено вибрати комітет Сиротинця, якому доручено зайнятись опрацюванням дальшого пляну щодо Сиротинця й збірки фонду на ту ціль. До комітету ввійшли: М. Угорчак, О. Рев'юк, Г. Пип'юк і С. Матчак.

17.

СІМНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Ньюарку, Н.Дж., в днях від 13 до 18 травня 1929 року. Всіх делегатів було 330. Головою конвенції був Омелян Рев'юк, а секретарями д-р Володимир Клодницький і Степан Гладкий.

Зі звітів виходило, що від 1925 до 1929-го року УНСоюз зріс на 6,831 нових членів, що його майно виносило 2,196,884.17 дол. і що збудовано новий дім, в якому Союз і „Свобода” мають своє приміщення.

На конвенції був приявний делегат „Рідної Школи” Лев Ясінчук, який передав привіт від „Рідної Школи” і подякував за моральну і матеріальну піддержку цієї установи.

На 17-ій конвенції змінено постанову про вибір делегатів, продовжуючи реченець з 30 днів на 60 днів від дня проголошення конвенції. Ухвалено, що Відділ УНС, який має менше як 25 членів, може злучитися в справі вибору делегата на конвенцію з іншим Відділом, що теж має менше як 25 членів. Якщо обидва злучені Відділи матимуть не менше як 25 членів, тоді матимуть право на вибір одного делегата.

Обговорено проєкт реорганізації Молодечого Союзу. Головне було тут те, щоб членів, які переходять з Молодечого Союзу, вилучувати в окремі Відділи для молодих членів, якими сама молодь управляла б і в такий спосіб уможливила б перехід Союзу з рук батьків до рук дітей природньо і непомітно, без замішання. Ухвалено передати новообраному Урядові цю справу, щоб він зайнявся виробленням пляну в цій справі і предложив той плян Відділам для вирішення.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник

Микола Мурашко, заступник гол. предсідника Василь Гришко, заступниця гол. предсідника Юлія Баволяк, гол. секретарі: Іван Каштанюк і Роман Слободян, гол. касир Василь Левчик, завідатель „Свободи” Семен Ядловський; Контрольна Комісія: д-р Володимир Клодницький, Григорій Пип’юк, Онуфрій Шараварко; головні радні: д-р Михайло Клим, Володимир Малевич, Теодор Михальчук, Степан Заблоцький, о. Володимир Сполітакевич, Олександр Питляр, Павло Стадник, Степан Слободян, Анна Боївка і Марія Ольшаницька.

18.

ВІСІМНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Детройті, Міш., в дні від 15 до 20 травня 1933 року. Всіх делегатів було 297. Головою конвенції був О. Е. Малицький, а секретарями Д. Галичин і І. Годованець.

Зі звітів виходило: в Союзі було 19,831 старших членів і 12,015 дітей; в 1932 році Головний Уряд ухвалив визначити з народного і допомогового фондів 25,000 дол. на підмогу безробітним членам; переведено реформу старого роду забезпечення на новий рід; майно Союзу впродовж чотирьох років зросло на понад мільйон доларів; нових членів, старших, прибуло 3,848, а дітей у Молодечому Союзі 4,379; орган УНСоюзу „Свобода” не мав ніяких процесів та клопотів, які давніше коштували Союзові багато організаційного гроша. Загальне майно УНСоюзу виносило 2,941,338.92 дол., а майно Молодечого Союзу — 314,966.96 дол. На тій конвенції був присутній асекураційний дорадник УНСоюзу, Л. Дж. Вулф, який докладно вияснив нову реформу і причину, чому УНСоюз мусів ту реформу перевести.

Ухвалено скасувати уряд окремого касира УНСоюзу, а обов’язки касира передати головному фінансовому секретареві, який має бути секретарем і касиром.

Ухвалено, щоб головний предсідник УНСоюзу працював постійно в канцелярії і сповняв ті обов’язки, які на нього накладає статут організації.

Ухвалено, щоб УНСоюз оплачував з головної каси лікарів за оглядини нових кандидатів.

Ухвалено покищо здержати видавання календаря. Припорушено новообраному Головному Урядові наладнати справу англійського видання для молоді, „Юкрейнієн Віклі”.

До Головного Уряду були обрані: головний предсідник Микола Мурашко, заступник гол. предсідника Володимир Малевич, заступниця гол. предсідника Марія Ольшаницька, гол.

секретарі Дмитро Галичин і Роман Слободян, завідабель „Свободи” Петро Маційовський; Контрольна Комісія: О. Е. Малицький, Дмитро Капітула, Антін Пашук; головні радні: Степан Слободян, Григорій Євусяк, Тарас Шпікула, Іван Лисак, Іван Ваверчак, Олексій Шаршонь, Микола Бусько, Ілія Гузар, Анна Боївка й Олена Придун.

На надзвичайнім засіданні Головного Уряду, в лютім 1934 року, обговорено справу злуки УНСоюзу з УРСюзом. В щій справі Головний Уряд рішив, щоб Екзекутивний Комітет УНСоюзу вів дальші переговори з урядом УРСюзом, що тепер підніс ту пропозицію, з тим, щоб при обговорюванні цієї справи підкреслювати обов'язкове збереження питомих прикмет і традицій УНСоюзу.

Ухвалено поставити пам'ятник о. Г. Грушці, основникові УНСоюзу.

На засіданні Екзекутивного Комітету, в грудні 1934 року, ухвалено дати дивіденди всім тим членам, які забезпечили себе в нових родах забезпечення від 1925 року, а саме у клясах Е, П. О.

Ухвалено видати „Пропам'ятну Книгу” з нагоди 40-літнього існування УНСоюзу, зібравши в ній матеріали про діяльність організації, як і те, що обіймає українське життя в Америці та змальовує відношення американських українців до Старого Краю.

19.

ДЕВ'ЯТНАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в столиці країни, Вашингтоні, в днях від 10 до 15 травня 1937 року. Всіх делегатів було 319. Проводив конвенцією обраний нею голова проф. Григорій Герман, а секретарювали інж. Степан Куропась та Марія Кіценюк. У звітах із важливіших справ згадано:

УНСоюз мав 30,335 усіх членів, з того 8,416 в молодечому відділі. Майно УНСоюзу в тому часі становило \$4,489,305.96.

В липні 1933 року відбулося надзвичайне засідання Головного Уряду, на якому вирішено передати відповідальність і обов'язки головного редактора „Свободи”, що їх до того часу виконував ред. Омелян Рев'юк, д-рові Луці Мишузі. Тоді також вирішено видавати для народженої в Америці молоді англomовний додаток до „Свободи” — „Український Тижневик”.

У міжконвенційному періоді Головний Уряд або Екзекутивний Комітет вирішили: проголосити 1934-ий рік ювілейним роком УНСоюзу та перевести ювілейну кампанію організування нових членів; давати відповідну нагороду головам і секретарям Відділів за приєднування нових членів; заангажувати постійних організаторів

для УНС; в 1935-му році рішено виплатити дивіденду членам; ідучи за закликом президента Рузвелта в справі поліпшення економічного положення в країні, УНС в рр. 1933-36 інвестував два з половиною мільйонів доларів свого майна в бондах; в тому ж часі було багато труднощів з інвестиціями в моргеджах і реальностях; здійснено постанову попередньої конвенції і видано „Пропамятну книгу УНСоюзу”.

На самій конвенції схвалено відповідно виправлений новий статут. На цій же конвенції запало рішення, щоб редагування, друк і поширювання союзного органу „Свобода” передати, згл. винаймити „такій корпорації, яку Головний Екзекутивний Комітет уважатиме за відповідну, на такий час, за такий чинш і на таких умовах, які він уважатиме корисними, а також укласти з дотичним винаймачем умову, на підставі якої цей винаймач буде друкувати і видавати всі справи, доручені Союзом, і висилатиме поштою та доручатиме членам Союзу примірники дотичного часопису по означеній від кожного примірника ціні”. Причиною цього рішення, що перейшло майже одноголосно, бо тільки з двома голосами проти, було головню те, що „Свобода” в тому часі, а через неї і її видавець, УНСоюз, мали багато клопотів, судових процесів та загроз. Основною думкою того рішення було, щоб УНСоюз фактично залишався і далі власником „Свободи” і її видавав, але щоб був формально звільнений від відповідальности за неї.

До Головного Уряду на цій конвенції були обрані: головний предсідник — Микола Мурашко, заступники головного предсідника — Григорій Герман і Марія Малевич, головний рекордовий секретар — Дмитро Галичин, головний фінансовий секретар-касир — Роман Слободян; Головна Контрольна Комісія: Дмитро Капітула, д-р Амврозій Кібзей, адв. Омар Малицький, інж. Степан Куропась і адв. Роман Смук. Головні радні: Тарас Шпікула, Іван Лисак, Микола Давискиба, Антін Шумейко, Ілля Гузар, Степан Слободян, Онуфрій Запоточний, Іван Ваверчак, Володимир Дідик, Юлія Баволяк і Стефанія Палівода.

20.

ДВАДЦЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Гаррісбургу, Пенсильвенія, в днях від 12 до 17 травня 1941 року, отже під час Другої світової війни в Європі. Всіх делегатів на конвенції було 415. Головою конвенції був авд. Михайло Пізнак, заступником Ів. Іванчук і Ів. Кузь, а секретарями Євген Ляхович і Михайло Гудзиляк. Гол. предсідник Микола Мурашко, відкриваючи конвенцію, пригадав, що в тому самому місці відбулася двадцять

чотири роки тому „в часі грізних подій і нещасть Першої світової війни” 14-та конвенція та що сьогодні, як і тоді „відчуваємо біль і терпіння наших братів і сестер в Старім Краю”, які не мають змоги піднести голосу в своїй обороні.” Цей голос в обороні поневоленого українського народу — говорив М. Мурашко — підносимо ми, американські українці, бо віримо, що кайдани, в які він закований, рвуться та що вже недалекий той час, коли ці кайдани скине... Ми віримо, що день визволення українського народу з-під російської, німецької, мадярської чи іншої неволі вже недалекий та що американські українці ще діждуться тієї радісної хвилини, коли з вільного Києва прийдуть до нас надія і віра у велику будучність вільної, демократичної України”.

Із звітів виходило що:

За звітний міжконвенційний час Союз, не зважаючи на важкі передвоєнні і воєнні часи, збільшив кількість свого членства до 38,165, а майно збільшив до 5,926,167.04 доларів.

Згідно з рішенням попередньої конвенції, Союз з днем 1-го грудня 1937 року перестав бути видавцем „Свободи”, винаймаючи її для контрольованої ним Української Пресової і Книжкової Спілки, Інк.

На підставі загальної резолюції попередньої конвенції про змагання до злуки братських союзів та на підставі рішення Головного Уряду з 1938 року, Екзекутивний Комітет з днем 30-го вересня перевів злуку „Згоди Братств”.

З уваги на воєнний час та потреби стати в обороні прав українського народу на волю і незалежність, УНСоюз та три інші братсько-запомогові організації: Український Робітничий Союз, „Провидіння” і „Народна Поміч” відбули ряд нарад і спільно, „прийшовши до переконання, що американцям українського походження треба в таку важку хвилю обороняти український нарід і його слушну справу перед світом разом, а не окремими групами”, скликали в травні 1940 року у Вашингтоні Перший Конгрес Американських Українців та створили в його результаті Український Конгресовий Комітет Америки.

Згідно з рішенням Головного Уряду з 1939 року, УНСоюз відзначив своє 45-ліття виданням англійською мовою „Історії України” Михайла Грушевського.

У звітному часі відновлено та законсервовано дотогочасні річники „Свободи”.

Згідно з рішенням попередньої конвенції, Союз почав на широку скалю організувати спортові дружини і в звітному часі зорганізовано 28 дружин бейсболу (430 спортсменів), 21 дружину кошиківки з 211 членами, 33 кругольні дружини з 235 членами.

Спортовою акцією з доручення Головного Уряду займався заступник гол. президента проф. Григорій Герман.

Між винесеними на цій конвенції рішеннями були:

Зміна дотеперішньої назви „головного рекордового секретаря” і „головного фінансового секретаря” на „головного секретаря” і „головного касира”.

Перевірка договору з Пресовою і Книжковою Спілкою в справі „Свободи”;

Конвенція доручила Головному Урядові „поробити негайні заходи для закупки великої фарми з потрібною обстановкою, яка могла б служити на дитячі садки, притулок для старців та рівночасно місцем для спортивних змагань молоді”;

Постанова, що „офіційний орган УНСоюзу має бути й надалі видаваний в тому самому національно-демократичному дусі, що й досі, має надалі боронити українське ім'я, допомагати українській визвольній справі та заохочувати наш загальний до об'єднання і скріплення своїх сил...” При цьому конвенція висловила „рішучий протест проти негідних калюмній, киданих на УНСоюз тими, що хотіли б зв'язати цю організацію з фашизмом, нацизмом чи іншими протидемократичними доктринами” і привітала „весь український нарід, що живе на українських землях в Європі, бажаючи йому нових сил в його героїчній боротьбі з окупантами та запевняючи його, що ми звідси зробимо все, що в наших силах, щоб заставити світові демократії, які попираємо, визнати Україну як вільну, самостійну і демократичну державу”.

Піднесено субсидію з каси УНСоюзу для „Юкрейнієн Віклі” з дотеперішніх \$475 на \$600 місячно.

Відкинено пропозицію на перенесення осідку УНСоюзу і „Свободи” до „великого міста”.

Ухвалено пожертвувати \$1,250.00 на різні народні цілі в Америці і Канаді.

До Головного Уряду були обрані: головний президент Микола Мурашко, заступник гол. президента Григорій Герман, заступниця гол. президента Марія Малевич, головний секретар Дмитро Галичин, головний касир Роман Слободян. Головна Контрольна Комісія: Дмитро Капітула, д-р Володимир Галан, д-р Амвросій Т. Кібзей, адв. Роман Смух, інж. Степан Куропась. Головні радні: Павло Дуда, Степан Слободян, Іван Романишин, Тарас Шпікула, Володимир Дідик, Геневефа Зепко, Микола Давискиба, Євген Ляхович, Антін Шумейко, Дмитро Шмагала, Юлія Баволяк.

21.

ДВАДЦЯТЬ ПЕРША КОНВЕНЦІЯ УНСоюзу відбулася в Пітсбургу, Па., від 25 до 30 березня 1946 року. Було 385 делегатів і 20 головних урядовців, що разом мали 755 голосів. Головою конвенції вибрано д-ра Павла Дубаса, заступниками Івана Іванчука і Петра Кучму. Секретарювали Володимир Гірняк і Марія Демидчук.

Це була перша конвенція по Другій світовій війні. У звітах головних урядовців бачимо, що члени УНСоюзу допомагали державі закупленням понад 20,000,000 воєнних бондів, та що 150 членів УНСоюзу полягли у військовій і моряцькій службі. Конвенція схвалила виплати посмертного по членах, які полягли у війні.

З кінцем 1945 року УНСоюз мав 466 Відділів, а загальне число повнолітніх членів і дітей було 45,720. Маєток виносив \$7,789,243.33.

Конвенція вислала до президента Трумана меморіал в обороні українського народу на його рідній землі.

Конвенція прийняла ухвалу, що до висилки делегата буде управлений такий Відділ, що має щонайменше 45 членів. Ухвалено видавати додаткові умови подвійного забезпечення і запровадити дитячу клясу 6 (вивінування, що настає по 18-их народинах). Ухвалено переводити пресову кампанію раз в рік про добровільні датки, \$1 від члена, на пресовий фонд „Свободи”. Конвенція уділила \$12,300 на культурно-освітні цілі й установи, \$5,000 за помози членам, і \$1,600 стипендій для української молоді.

До Головного Уряду обрано: М. Мурашка на головного предсідника, Г. Германа і Марію Малевич на заступників головного предсідника, Д. Галичина на головного секретаря, Р. Слободяна на головного касира, В. Гірняка, І. Іванчука, Д. Капітулу, д-ра А. Т. Кібзея і С. Куропася на головних контролерів, П. Дуду, І. Романишина, І. Кокольського, Геновефу Зепко, Т. Шпікулу, С. Слободяна, М. Давискибу, В. Дідика, Д. Шмагалу, П. Кучму і Олену Штогрин головними радними.

3-го серпня 1949 року помер Микола Мурашко, головний предсідник УНСоюзу.

22.

ДВАДЦЯТЬ ДРУГА КОНВЕНЦІЯ УНСоюзу відбулася в Клівленді, Огайо, від 22 до 27 травня 1950 року. Конвенцію відкрив Григорій Герман як діючий головний предсідник. Було 429

делегатів і 20 головних урядовців, що мали разом 909 голосів. До президії вибрані: Павло Дубас предсідник, Роман Смук і Марія Демидчук заступники предсідника, Юліян Баранюк і Анна Васильовська секретарі.

У звітах головних урядовців подано, що УНСоюз мав з кінцем 1949 року 472 Відділи, 56,009 членів і \$11,167,057.00 майна.

Конвенція вислала резолюцію до президента Трумана з подякою за поміч скитальцям і з проханням про піддержку українським визвольним змаганням. Схвалено важливі зміни в статуті. Тепер контролю майна УНСоюзу має відбуватися найменше раз у році. Головними радними можуть бути вибрані такі члени, які не є громадянами Америки або Канади, але зложили вже свої офіційні декларації стати громадянами. Заведено нові табелі вкладок на всі грамоти, видані після 1-го липня 1950 року, базовані на 3% прибутку. Скасовано класу „0-70”, забезпечення платне по смерті з вкладками до 70-го року життя. Заведено дві нові класи забезпечення, а це класу Р-65 (забезпечення платне по смерті з вкладками до 65-го року життя). Підвищено суму забезпечення до \$5,000. Підвищено вік прийняття від 55 до 60 років життя. Підвищено передплату „Свободи” до 50 центів місячно. Відділ має вибирати делегата, коли має щонайменше 60 членів.

Конвенція доручила Головному Екзекутивному Комітетові закупити посілість для захисту-сиротинця до двох років і зобов'язала всіх повнолітніх членів зложити одноразову пожертву на ту ціль у висоті одного долара.

Конвенція знесла стипендії і рішила зужити ці гроші на покриття шкільної оплати на Вищі Освітні Курси. Уділено на народні цілі \$12,950, на стипендії \$2,010 і запомогу хворим членам \$4,715.

До Головного Уряду ввійшли: Д. Галичин — головний предсідник, Й. Лисогір і Геневефа (Зепко) Жеребняк — заступники головного предсідника, Г. Герман — головний секретар, Р. Слободян — головний касир, Д. Капітула, С. Куропась, В. Гірняк, В. Коссар і д-р А. Кібзей — головні контролери, Д. Шмагала, І. Романишин, д-р І. Василенко, І. Кокольський, П. Кучма, В. Дідик, М. Давискиба, Т. Шпікула, Олена Штогрин, Анна Васильовська і В. Гуссар — головні радні.

Річне засідання Головного Уряду, що відбулося в березні 1951 року, виявило, що УНСоюз мав з кінцем минулого року 473 Відділи, 61,520 членів і \$11,920,220.80 майна. Засідання уділило \$5,000 на видання книжки про Україну, \$3,000 на народний фонд УККА і \$1,000 на інші народні цілі.

На річнім засіданні Головного Уряду, що відбулося в березні

1952, звіти головних урядовців виказують, що УНСоюз мав 476 Відділів, 65,790 членів і \$13,043,839.62 майна. Старанням УНСоюзу видано книжку в англійській мові „Україна 20-го сторіччя” Кларенса А. Меннінга. Ухвалено \$10,700 на добродійні цілі.

На зборах Головного Екзекутивного Комітету 22-го квітня 1952 ухвалено закупити посілість в Кергонксоні, Н. Й., на захист-сиротинець.

На річнім засіданні Головного Уряду, що відбулося в травні 1953, звіти головних урядовців виказують, що УНСоюз мав з кінцем минулого року 485 Відділів, 68,494 члени і \$14,110,917.73 майна. В минулім році закуплено посілість в Кергонксоні, Н. Й., за \$70,000. Видано чергову книжку „Україна під Советами” англійською мовою. Започатковане в березні 1952 року недільне число „Свободи” переіменено на двотижневий додаток до „Свободи”. Засідання ухвалило, що треба організувати клуби молоді УНСоюзу і курси українознавства. Ухвалено виасигнувати \$12,600 на різні добродійні цілі, а зокрема: на видання Енциклопедії Українознавства англійською мовою, для Українського Народного Фонду УККА, на видання книги англійською мовою „Україна під Советами” та ін.

23.

ДВАДЦЯТЬ ТРЕТЯ КОНВЕНЦІЯ відбулася в столиці країни, Вашингтоні, в днях від 31-го травня до 5-го червня 1954 року і була одною з найвеличавіших в історії УНСоюзу. В конвенції взяло участь 437 делегатів, що мали 920 голосів, та 19 головних урядовців із 19-ма голосами. Головою конвенції був адв. Михайло Пізнак, заступниками д-р Володимир Галан і п-ні Людмила Івченко, а секретарями п-ні Джозефіна Гіббонс і Юліян Баранюк.

Із звітів головних ексекутивних урядовців виходило, що УНСоюз мав у тому часі 70,221 активного члена та \$15,258,377.64 майна. У звітному чотирирічному періоді придбано до УНСоюзу 27,257 нових членів, в тому числі приблизно 21,000 з-поміж новоприбулих поселенців, але властивий приріст членів становив 14,212 членів, бо решта пішла на покриття втрат у членстві. Майно УНСоюзу за звітний 4-річний період збільшилося на 4,091,320.55 доларів. В культурній ділянці УНСоюз у звітному часі опублікував дві англійські книжки проф. Кларенса Меннінга „Україна 20-го сторіччя” та „Україна під Советами” і одну українську — роман Василя Барки „Рай”. У звітному часі пожертвовано з народного фонду УНСоюзу \$27,691.65 на українські народні, культурні й харитативні цілі в Америці й Європі.

Передевісником „Нової доби” в УНСоюзі була 23тя конвенція, яка відбулася в червні 1954-го року у Вашингтоні та була одною з найвеличавіших в історії УНС. Майже 20 законодавців, включно з тодішнім сенатором і пізніше (1961-1963) 35-тим з черги президентом ЗСА Джоном Ф. Кеннеді, вітали цю конвенцію особисто. В конвенції вперше взяли активну участь делегати з нових, післявоєнних поселенців, а один з них, д-р Ярослав Падох був обраний на головного радного й опісля (1958-1974) на головного секретаря. На фото: звітує востаннє у своїм житті головний редактор „Свободи” д-р Лука Мишуга (помер 8-го лютого наступного 1955-го року).

З нагоди конвенції уповноважений нею Екзекутивний Комітет, редактори „Свободи” і голова та заступник голови конвенції відвідали Державний Департамент, де відбули одногодинну розмову з директором Східньо-Європейського відділу в справі американської політики відносно України та її визвольних змагань. В цій же самій справі переслано лист-меморіал президентові ЗСА Двайтові Д. Айзенгаверові.

На самій же конвенції від уряду виступав генеральний прокуратор В. Роджерс та всіх разом 17 законодавців, senatorів і конгресменів, між ними сенатор Джон Ф. Кеннеді, пізніший президент ЗСА, спікер Палати Репрезентантів Джозеф Мартін та інші.

Під час конвенції проведено ряд змін і доповнень до статуту, а в рекомендаціях та ухвалах для добра організації м. ін. рішено:

- заангажувати для організаційної праці в УНСоюзі здібних організаторів, визначаючи чергову організаційну мету — 100,000 членів;

- прийняти до відома, що Екзекутива виконала ухвалу попередніх конвенцій і закупила за \$70,000 — видавши дальших \$200,000 на різні ремонти — посілість біля містечка Кергонксон у Кетскильських горах в стейті Нью Йорку з призначенням зорганізувати в ній захист для старших віком членів та влаштовувати курси українознавства і табори для молоді.

- започаткувати видання для дівтори журналу „Веселка”, спочатку у формі додатку до „Свободи”, а опісля, якщо це виявиться доцільним, у формі окремого журналу;

- на народні цілі виасигнувати з народного фонду дальших \$15,250.00.

До Головного Уряду на цій конвенції були обрані: головний предсідник — Дмитро Галичин, заступники гол. предсідника — адв. Михайло Пізнак і Геновефа Зепко-Жеребняк, гол. секретар — Григорій Герман, гол. касир — Роман Слободян; Контрольна Комісія: д-р Володимир Галан, інж. Степан Куропась, Іван Іванчук, Петро Кучма, інж. Володимир Коссар; головні радні: Дмитро Шмагала, Іван Кокольський, Анна Чопик, Марія Демидчук, Андрій Джула, Тарас Шпікула, д-р Ярослав Падох, Василь Гуссар, Володимир Дідик, Микола Давискиба і Олена Штогрин.

Конвенцію, як і всі попередні, закінчено співом гимну „Ще не вмерла Україна”.

24.

ДВАДЦЯТЬ ЧЕТВЕРТА КОНВЕНЦІЯ відбулася вже втретє в Клівленді, Огайо, від 26 до 31-го травня 1958 р. Президент Айзенгавер привітав цю конвенцію, як і попередню, спеціальним листом, висловлюючи УНСоюзові та його членам признання і похвалу за „прив’язання до найкращих українських культурних і релігійних традицій та за збагачення ними Америки”. На початку конвенції, в якій взяло участь 419 делегатів і 20 головних урядовців, що мали разом 848 голосів, окремо вшановано пам’ять померлих у

звітному часі одного з найвидатніших та найбільш заслужених діячів Американської України, головного редактора „Свободи” д-ра Луки Мишуги та головного секретаря УНСоюзу проф. Григорія Германа. Головою конвенції був Йосип Лисогір, його заступниками адв. Омар Малицький і д-р Василь Палідвор, а секретарями д-р Петро Стерчо та адв. Володимир Тома Дармопрай.

Із звітів головних виконавчих урядовців виходило, що в звітному чотирирічному часі приєднано усіх 14,689 нових членів, хоч фактично УНСоюз збільшився тільки на 2,217 членів, бо рештою покрито втрати в членстві, що їх зазнав УНСоюз в тому часі. Із кінцем звітowego часу загальна кількість активних членів становила 72,438, а майно УНСоюзу — \$20,366,992.10, себто на \$5,108,614.46 більше в порівнянні зі станом з попередньої конвенції.

За звітowych чотири роки УНСоюз виплатив зі свого народного фонду \$59,763.46 на різні культурні, харитативні і виховні українські цілі в Америці і в Європі.

У звітному часі, в травні 1955 року, Головний Уряд, з уваги на смерть д-ра Луки Мишуги, вибрав на головного редактора „Свободи” Антона Драгана, співредактора „Свободи” від травня 1946 року, який виконував обов’язки головного редактора вже під час недуги д-ра Мишуги.

На конвенції проведено цілий ряд дальших змін і доповнень до статуту, а між схваленими резолюціями і рекомендаціями тієї конвенції для Головного Уряду, зокрема для Екзекутиви, були:

- створити відповідний Координаційний осередок для УНСоюзу в Канаді;

- поробити всі необхідні ініціативні заходи для вшанування пам’яті Тараса Шевченка у сторіччя його смерті в 1961-му році побудовою відповідного пам’ятника у Вашингтоні;

- створити відповідний пенсійний фонд для службовців і працівників Головної Канцелярії УНС і „Свободи”;

- використати всі статутові можливості і повновласті для влаштування на „Союзівці” відповідного захисту для старших віком членів.

До Головного Уряду УНСоюзу на цій конвенції були обрані: головний предсідник — Дмитро Галичин, заступники гол. предсідника — Йосип Лисогір і Анна Герман, головний секретар — Ярослав Падох, головний касир — Роман Слободян; Контрольна Комісія: Володимир Коссар, Володимир Галан, Степан Куропась, Петро Кучма, Петро Пуцило; головні радні: Богдан Зорич, Дмитро Шмагала, Іван Кокільський, Тарас Шпікула, Іван Одежинський, Василь Гуссар, Анна Чопик, Андрій Джула, Олена Штогрин, Володимир Дідик, Микола Давискиба, Ярослав Гук.

За рік перед новою і ювілейною, бо 25-ою з черги конвенцією, в квітні 1961-го року, помер у наслідок трагічного випадку головний передсідник Дмитро Галичин, і Головний Уряд на своєму річному засіданні в тому ж році, виконуючи статутіві повинності і права, вибрав на головного передсідника дотеперішнього його заступника Йосипа Лисогора, вибираючи на опороженне в той спосіб місце заступника головного передсідника дотеперішнього головного контролера Степана Куропася, а на опороженне місце головного контролера дотеперішнього головного радного Івана Кокільсько-го. Місце одного головного радного залишено опорожненим.

25.

ДВАДЦЯТЬ П'ЯТА ЮВІЛЕЙНА КОНВЕНЦІЯ відбулася в Нью Йорку в днях від 21 до 26-го травня 1962-го року. Верифікаційна комісія ствердила, що в конвенції взяло участь 422 делегати і 21 головний урядовець, тобто 443 голосуючих учасників, які мали разом 856 голосів. На голову конвенції був обраний адв. Іван Флис, на його заступників Іван В. Іванчук і Геновефа Жеребняк, а на секретарів д-р Петро Стерчо і адв. Володимир Тома Дармопрай.

Конвенцію привітали, підкреслюючи важливість і значення УНСоюзу, президент ЗСА Джон Ф. Кеннеді, прем'єр Канади Джон Діфенбейкер, митрополит Української Католицької Церкви в ЗСА Кир Амврозій Сенишин і митрополит Української Православної Церкви в ЗСА Іоан Теодорович, президент Української Народної Республіки в екзилі д-р Степан Витвицький та численні інші репрезентанти американського, канадійського й українського церковного, державного й суспільного життя.

У звітах головних езекутивних урядовців стверджено, що УНСоюз з кінцем 1961-го року нараховував усіх 81,441 членів, забезпечених на 61,894,377.00 дол. та зорганізованих у 489 Відділах в ЗСА і Канаді. Майно УНСоюзу в тому часі виносило 25,460,819.06 долярів.

Між винесеними на конвенції ухвалами були:

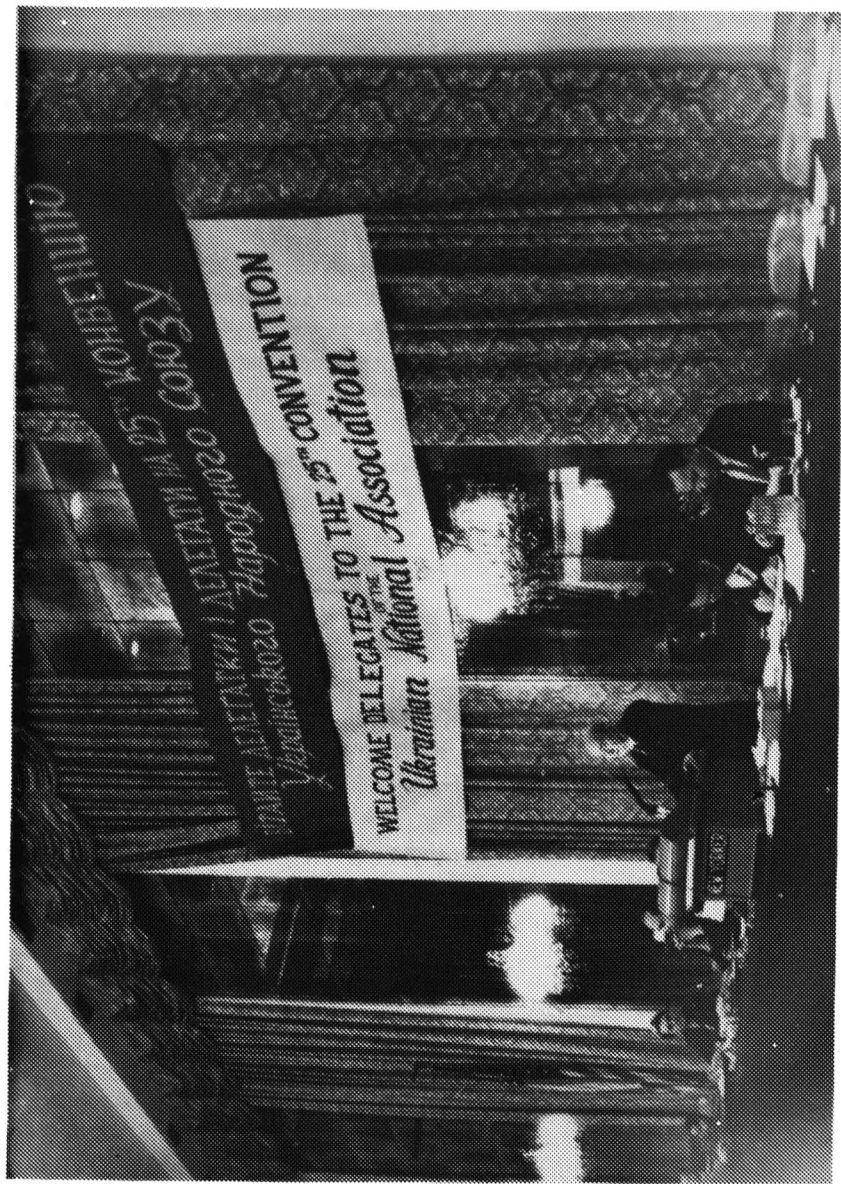
— Видати дві нові грамоти — на часове забезпечення та на забезпечення від припадкової смерті і каліцтва;

— Створити дві окремі комісії, статутову та стипендійну;

— Zobов'язати до передплати „Свободи” всіх секретарів Відділів, включно з тими, що народилися в Америці чи Канаді;

— Збільшити Головний Уряд УНС на двох головних радних, себто до 14 радних, замість дотеперішніх 12;

— Окремою резолюцією оформлено уряд та права й обов'язки директора Канадської Канцелярії УНС;

Президент Української Народної Республіки в екзилі, д-р Степан Шмигун, вітає делегатів 25-ої Конвенції.

— Асигновано 11,075.00 дол. з народного фонду УНС на різні харитативні, культурно-виховні та інші народні цілі.

До Головного Уряду були обрані: головний передсідник — Йосип Лисогір, заступники гол. передсідника — Степан Куропась і Анна Герман, головний секретар — Ярослав Падох, головний касир — Роман Слободян; головні контролери: Володимир Коссар, Володимир Галан, Петро Пуцило, Іван Кокольський, Іван В. Іванчук; головні радні: Богдан Зорич, Богдан Мельник, Ярослав Гук, Тарас Шпікула, Дмитро Шмагала, Василь, Гуссар, Андрій Джула, Анна Чопик, Іван Одежинський, Олена Олек, Осипа Олінкевич, Мирон Куропась, Марія Демидчук, Олена Штогрин.

Перед конвенцією головні урядовці і численні делегати взяли участь у благословенні пам'ятника на могилі померлого в міжконвенційному часі головного передсідника Дмитра Галичина на Кальварійському цвинтарі.

У конвенційному бенкеті взяли участь, виголосивши привітання, архієпископ Української Православної Церкви Впреосв. Мстислав та єпископ Української Католицької Церкви Кир Йосиф Шмондюк, сенатор ЗСА Джекоб Джевітс і губернатор Нью Джерзі Роберт Гюз та президент УККА проф. Лев Добрянський.

26.

ДВАДЦЯТЬ ШОСТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в готелі Шерман Гавз у Чикаго, Ілл., в тиждень від 16 до 21-го травня 1966 року. Верифікаційна комісія ствердила, що в конвенції взяло участь 407 делегатів та 21 головних урядовців, усі разом управнені до 829 голосів. Проводила конвенцією обрана президія в складі: адв. Іван Флис — голова, проф. д-р Богдан Гнатюк і Василь Дідюк — заступники голови, Володимир Сохан і Анна Дубас - секретарі.

У звітах головних езекутивних урядовців і опісля в дискусії стверджено, що минула чотирорічна каденція під проводом вперше обраного на головного передсідника народженого в Америці союзовця Йосипа Лисогора належала до найбільш успішних в історії розвитку УНС.

За чотири роки від попередньої 25-ої конвенції організовано кругло 18,000 нових членів, з чого, після покриття втрат внаслідок смерти, вивінувальних грамот і суспенз, УНСоюз збільшився на 4,600 нових членів до загальної кількості 86,000 членів, себто на 7,5 відсотків у порівнянні зі станом перед попередньою конвенцією.

Майно УНС протягом звітної чотирорічної каденції збільшилося з 25,460,819.06 дол. з кінцем 1961 р. до 30,985,454.98 дол. з кінцем 1965 р., себто на 5,524,635.92 У звіті касира звернено увагу,

що в рр. 1964/65 вперше виплачено членам за їхнього життя більшу суму, аніж її виплачено спадкоємцям по смерті членів.

Подібно великий розвиток і досягнення віднотувала конвенція у видавничому відділі УНСоюзу. Крім періодичних видань: щоденника „Свобода”, англomовного, „Українського Тижневика” та дитячого журналу „Веселка” і чотирьох річних альманахів УНС, у цьому в-ві за минулі чотири роки випущено друком чотири книжки д-ра Луки Луцева: „Маркіян Шашкевич”, „Тарас Шевченко”, „Ольга Кобилянська” та „Іван Франко”, дві книжки А. Драгана: „Український Народний Союз в минулому і сучасному” та „Маємо Кардинала” і книжки: Миколи Понеділка „Смішні сльозинки”, Софії Парфанович „Такий він був” і Володимира Кедровського „Обриси минулого”. Крім цього, опубліковано ще чотири книжки англійською мовою: антологію українських класиків „Their Land”, яку зредагував В. Лучкович, Івана Панчука „Shevchenko's Testament” і дві книжки А. Драгана в англійському перекладі: „Ukrainian National Association, Its Past and Present” та „Our Ukrainian Cardinal”.

Як найбільше видавниче досягнення УНС конвенція відмітила появу у в-ві Торонтонського університету першого тому монументальної Англomовної Енциклопедії Українознавства під редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича, яку видано старанням і коштом УНС.

У культурно-громадській активності за минулих чотири роки до найбільших успіхів УНС належали роля УНС у відкритті збудованого з ініціативи УНС пам'ятника Тарасові Шевченкові у Вашингтоні в 1964-му році з участю президента Двайта Д. Азенгавера та біля 100,000 народу. З цієї нагоди „Свобода” випустила найбільше в своїй історії спеціальне видання на 32 сторінки. Великими культурно-громадськими подіями було відзначення 70-річчя „Свободи” в 1963 р., і, зокрема, 70-ліття УНСоюзу, з нагоди якого відбулася в Нью Йорку в Карнегі Гол ювілейна імпреза з виступом генерального поштмайстра Джона А. Грановського, який привітав УНС з ювілеєм від імені президента Линдона Б. Джонсона, та під час якої виставлено вперше оригінальну оперу Павла Печеніги-Углицького „Відьма”.

Конвенція апробувала заплановані вже Екзекутивним Комітетом користі для членів: випуск нових родів забезпечення, підвищення віку та сум забезпечення без лікарських оглядин, підвищення висоти дивіденди та ряд інших користей і привілеїв.

З нагоди конвенції влаштовано великий концерт для вшанування пам'яті Івана Франка у 50-річчя його смерті, та традиційний

Делегати на 26-й Конвенції.

бенкет, цим разом м.і. з участю відомих фільмових артистів Джека Пеленса та Михайла Мазуркі.

Конвенція схвалила ряд змін і доповнень до статуту, в цьому збільшила кількість членів Головного Екзекутивного Комітету з дотеперішніх п'ятьох до сімох урядовців, додавши третього заступника головного предсідника для Канади та одного „члена Екзекутиви”, що його опісля Екзекутива визначила — за попередньою згодою конвенції — як заступника гол. предсідника. Між схваленими резолюціями були м.і. резолюції про двомовність звітів головних урядовців, про побудову дому для старших віком членів УНС, про дальші заходи відносно злуки братських союзів та ін.

Конвенція схвалила виасигнувати з каси УНС 15,400 дол. дотацій на народні цілі.

До Головного Уряду були обрані: Йосип Лисогір — гол. предсідник, Степан Куропась, Марія Душник і Богдан Зорич — заступники гол. предсідника, Ярослав Падох — гол. секретар, Іван Кокольський — гол. касир (дотеперішній довголітній гол. касир Роман Слободян, після 40 років праці в Гол. Уряді УНС, відмовився від кандидатури на перевибір, відходячи на емеритуру), і Володимир Сохан — член Екзекутиви; Головна Контрольна Комісія: Володимир Галан, Петро Пуцило, Іван Геврик, Іван Ващук й Іван Іванчук; головні радні: Тарас Шмагала, Тарас Шпікула, Степан Гавриш, Мирон Куропась, Василь Дідюк, Анна Дубас, Володимир Запаранюк, Дмитро Попадинець, Анна Чопик, Марія Демидчук, Гелен Олек, Іван Одежинський, д-р Михайло Данилюк й Андрій Джула.

27.

ДВАДЦЯТЬ СЬОМА КОНВЕНЦІЯ відбулася в готелі Статлер Гілтон у Клівленді, Огайо, в тижні від 18 до 23-го травня 1970 р. Згідно із звітом Верифікаційної комісії, в конвенції взяло участь 432 делегати і 26 головних урядовців, разом 458 осіб. До президії конвенції були обрані: Іван Флис - предсідник, сен. Павло Юзик — почесний предсідник, Михайло Дужий і Павло Дорожинський — заступники предсідника, Меланія Мілянович і Володимир Ничай — секретарі.

У звітах стверджено, що за чотирорічну каденцію до УНС приєднано кругло 19,000 нових членів, на 5% більше, як у попередній каденції, і загальна кількість членів з кінцем 1969 р. виносила 89,107, у порівнянні з 86,059 на попередній конвенції, отже збільшилася на дальших 3,000 членів. Майно УНС в тому часі

Український Народний Союз вшанував свого основоположника о. Григорія Грушку двома пам'ятниками: одним на його могилі в селі Пеняки в Західній Україні і другим поставленим початково в Українському Культурному Городі в Клівленді й опісля, в 1981-му році, перенесеному та приміщеному на Союзявці, оселі УНСоюзу в Кергонксоні, Н. Й. На фото: відкриття пам'ятника о. Г. Грушці в Клівленді під час відбутої там 27-ої Конвенції УНС в травні 1970-го року. Промовляє конвенційний делегат о. крилошанин Богдан Смик. Благословення пам'ятника довершив тодішній єпископ Стемфорду й опісля митрополит Української Католицької Церкви в Америці, св. п. Владика Йосиф Шмондюк (в епітрахилі). За пам'ятником (зліва) стоїть його творець Михайло Черешньовський.

збільшилося з 30,985,454.98 дол. до 35,477,888.15, себто збільшилося на 4,492,433.17 дол. Збільшилися прибутки (і видатки) Союзявки, але зменшилися прибутки і збільшилися видатки видавництва.

Не зважаючи на зменшені прибутки, в-во даліше розвивалося та збагачувало культурний доробок УНС і громади. Крім публікації періодиків: щоденника, англомовного тижневика і дитячого місячника та щорічних альманахів, у звітному часі видано дві книжки д-ра М. Данилюка: „Повстанський записник” і „Лікарський довідник” та книжку Лесі Лисак „Терпкі пахощі”.

У звітному часі завершено найбільше видавничо-культурне досягнення УНС: англomовне оформлення та передання до друку у видавництві Торонтонського університету 2-го тому Англomовної Енциклопедії Українознавства.

До важливіших суспільно-громадських досягнень УНС у звітному часі належали активна участь УНС у підготові та переведенні першого Світового Конгресу Вільних Українців.

У звітному часі УНС і „Свобода” відзначили відповідними культурними імпрезами та публікаціями своє 75-річчя.

УНС і його публікації в тому часі також рішально причинились до збірки фондів на встановлення українознавчих студій в Гарвардському університеті.

Конвенція схвалила ряд поправок і доповнень до статуту, в цьому:

До відзнаки УНС — двох стиснених рук під схрещеними американським і українським прапорами — додано прапор Канади;

Схвалено пенсійний фонд для працівників УНС;

Схвалено почесне членство в Головному Уряді та обрано перших почесних членів.

Схвалений попередньою конвенцією пост „члена Екзекутиви” змінено на „заступника гол. предсідника і рекордового секретаря”.

Головний предсідник Йосип Лисогір поінформував у подробицях про плян будови 15-поверхового будинку УНС в Джерзі Ситі.

В резолюціях конвенція м.і. „однодушно і беззастережно” піддержала змагання українців католиків до завершення УКЦеркви патріархатом, як і прагнення православних українців до їх організаційного завершення в одній Українській Автокефальній Православній Церкві. В іншій схваленій резолюції 27-ма конвенція „доручила й уповноважила новообраний Головний Уряд розглянути можливості та, якщо такі можливості будуть, створити Культурну Фундацію УНС, з якої були б призначувані щорічні нагороди за найкращі досягнення в поодиноких ділянках української культурної творчості”. Також схвалено уповноваження для Екзекутиви відновити розмови відносно злуки УНС і УРС.

До Головного Уряду були обрані: Йосип Лисогір — головний предсідник, Іван Телюк і Марія Душник — заступники гол. предсідника, сен. Павло Юзик — заст. гол. предсідника на Канаду, Володимир Сохан — заступник гол. предсідника і рекордовий секретар, Ярослав Падох — головний секретар, Петро Пуцило — гол. касир; Головна Контрольна Комісія: Іван Геврик, Іван Винник, д-р Богдан Гнатюк, д-р Іван Скальчук і д-р Михайло Данилюк; Головні радні: Василь Дідюк, Степан Гавриш, Тарас Шмагала, Богдан Футей, Анатоль Дорошенко, Анна Гарас, Дмитро Попади-

нець, Тарас Шпікула, Анна Чопик, Володимир Запаранюк, Мирон Куропась, Мирослав Кальба, Євген Репета і Андрій Джула.

Після конвенції, 23-го лютого 1972, помер ненадіжно на недугу серця головний касир Петро Пуцило і на цей пост була обрана Головним Урядом в травні т. р. Уляна Дячук.

Конвенція відбулася під гаслом: „У пошані до піонерів — лицем до молоді!”.

28.

ДВАДЦЯТЬ ВОСЬМА КОНВЕНЦІЯ відбулася в готелі Марріотт Мотор у Філадельфії, Па., в тиждні від 20 до 25 травня 1974 р. та під гаслом: „Пам'ятаймо про минуле — думаймо про майбутнє!” Згідно із звітом Верифікаційної комісії, в конвенції взяло участь 420 делегатів і 26 головних урядовців і 6 почесних членів Гол. Уряду. Проводила конвенцією обрана президія в складі: Іван Флис — предсідник, Михайло Снігурович і Юрій Гвоздулич — заступники предсідника, Андрій Забродський та Іван Скочилиас — секретарі.

У звітах стверджено, що за чотири роки звітної каденції (1970-1973) приєднано до УНС 18,192 нові члени, але після покриття втрат УНСоюз збільшився вже тільки на 12 членів. Загальна кількість членів з кінцем 1973 р. виносила 89,119, у порівнянні із 89,107 членів, що їх мав УНСоюз з кінцем 1969 р. Найбільші втрати членів були в молодечому департаменті, кількість членів в якому за чотири роки зменшилася на кругло 2,000. Не зважаючи на мінімальну різницю в підсумках загальної кількості членів за чотири роки, їхня загальна сума забезпечення в тому часі збільшилася на понад 22,000,000 дол. і становила кругло 159 мільйонів дол. Загальне майно УНС за звітні чотири роки збільшилося на 3,333,370.28 дол. і з кінцем 1973 р. виносило 38,811,358.43 дол.

В-во УНС продовжувало періодичні публікації щоденника „Свобода”, англомовного „Українського Тижневика” і дитячого місячника „Веселка” та щорічних альманахів УНС. Крім цього, у звітному часі опубліковано книжки: д-ра Л. Луцева „Василь Стефаник — співець української землі”, Авраама Шіфріна „У советській катівні”, П. Феденка „Минуло півстоліття”, Алли Косовської „Двісті перший”, Миколи Понеділка „Рятуйте мою душу” та зрадагований А. Драганом збірник „Лука Мишуга”. У звітному часі відійшли на емеритуру, після майже 20-літньої праці в редакції „Свободи”, редактори: Іван Кедрин-Рудницький, д-р Лука Луців, Вячеслав Давиденко і Богдан Кравців, а на їх місце були заангажовані: Любов Коленська, д-р Михайло Сосновський, Василь Тершаковець і Володимир Левенець.

У звіттовому часі (1971) у в-ві Торонтонського університету завершено друк другого тому публікованої старанням і коштом УНС монументальної Англомовної Енциклопедії Українознавства під редакцією проф. д-ра Володимира Кубійовича.

Конвенція схвалила ряд доповнень і змін до статуту, включно із деякими змінами в окресленні функцій членів Екзекутиви, зокрема створено пост головного організатора.

Конвенція апробувала пороблені вже Екзекутивою, через Уряд у Вашингтоні та міжнародні організації, заходи для звільнення Валентина Мороза і Леоніда Плюща, ув'язнених у СРСР, при чому УНС зобов'язується покрити кошти їхнього переїзду та есентуального лікування.

Під кінець конвенції виявилися поважні і виразно тенденційні неточності в підрахунку голосів у виборі Головного Уряду. З уваги на те, Президія конвенції доручила Виборчій комісії перевести основну перевірку підрахунку голосів, що сталося в приватності президії конвенції 1 і 2-го червня, і після того обидві президії опублікували правильний склад обраного Конвенцією Головного Уряду, до якого ввійшли: Йосип Лисогір — гол. президент, Іван Флис і Марія Душник — заступники гол. президента, сен. Павло Юзик — головний директор для Канади, Володимир Сохан — гол. секретар, Уляна Дячук — гол. касир і Степан Гавриш — гол. організатор. Головна Контрольна Комісія: Іван Геврик, Іван Винник, Богдан Гнатюк, Іван Ващук і Іван Скальчук. Головні радні: Богдан Футей, Тарас Шмагала, Мирон Куропась, Анна Гарас, Василь Дідюк, Анатолій Дорошенко, Анна Чопик, Мирослав Кальба, Текля Мороз, Євген Репета, Володимир Запаранюк, Тарас Шпікула й Андрій Джула.

Конвенція асигнувала 17,150 дол. дотацій на народні цілі.

29.

ДВАДЦЯТЬ ДЕВ'ЯТА КОНВЕНЦІЯ відбулася в приміщеннях Гілтон Гейтвей Сентер у Піттсбургу, Пенна., в тижні від 22 до 27-го травня 1978 р. Верифікаційна комісія повідомила, що в конвенції бере участь 439 делегатів, 26 членів Головного Уряду і 5 почесних членів Гол. Уряду. Президію конвенції обрано в складі: д-р Ярослав Падох — президент, Леонід Філь й Іван Телюк — заступники президента та Тамара Куропась й Іван Скочилиас — секретарі.

З уваги на виявлені на попередній 28-ій конвенції спроби пофальшувати вислід голосування у виборі головних урядовців, конвенція прийняла до відома повідомлення Екзекутиви про винайм і влаштування виборчих машин, як також схвалила

Головний Уряд УНСоюзу 1978-1982. Сидять (зліва): головний організатор Василь Оріховський, головний касир Улі-на Дячук, головний секретар Володимир Сохан, головний директор УНС в Канаді сен. Павло Юзик, заступник гол. президента Мирон Куропась, головний президент Іван Флис, заступники гол. президента Марія Душиник і головні контролери: Богдан Футей, Іван Геррик, Іван Телюк, Богдан Гнатюк і о. Митрат Степан Білак. Стоять головні радні (зліва): Роман Куропась, Мирослав Кальба, Микола Хоманчук, Михайло Сорока, Тарас Шмагала, Анатолій Доро-шенко, Галина Олек, Василь Дідюк, Анна Гарас, Євген Репета, Аскольд Лозинський, Андрій Джула і Текля Мороз.

приготований окремою комісією та запропонований Статутовою комісією „Виборчий правильник”.

Звіти виявили, що в минулій чотирорічній каденції УНС вперше від 14-ої конвенції в 1917-му році не мав приросту, а навпаки, мав втрату в загальних підсумках членів. Коли на попередній, 28-ій конвенції було найбільше в історії УНС 89,119 членів, то на цій конвенції у звітах подано вже 87,655, себто на 1,464 члени менше, як чотири роки тому, при чому втрата в активних членах була ще більша, бо виносила 3,513.

Майно УНС за чотири роки від попередньої конвенції збільшилося на 3,414,099.08 дол. і виносило 42,225,451.51. Загальна сума забезпечення членів зросла до 163,400,000 дол.

У фінансові звідомлення вже були включені кошти будови й адміністрації новозбудованої Української Будівлі УНС, для відання якою була створена, з різних законних міркувань, допоміжна корпорація (Ukrainian National Urban Renewal Corp.), що є виключною власністю УНС та має тільки законно-формальний характер. У звіті подано, що кошти будови того 15-поверхового хмаросягу до того часу виносили 13,991,149.91 дол. Кошти адміністрування будівлі за чотири роки виносили 3,678,000 по боці прибутків і 3,603,300 по боці видатків, отже було 73,700 дол. чистого прибутку.

У звітному часі УНС продовжував свої традиційні періодичні і книжкові публікації у перенесеному вже до нових приміщень та всеціло технічно змодернізованому в-ві.

УНС продовжував свою активну участь в суспільно-громадському житті, яке в звітному часі проходило під знаком відзначування 200-річчя Незалежності ЗСА та оборони українських дисидентів у СССР.

До Головного Уряду були обрані: Іван О. Флис — гол. предсідник, Мирон Куропась і Марія Душник — заступники гол. предсідника, сен. Павло Юзик — гол. директор для Канади, Володимир Сохан — гол. секретар, Уляна Дячук — гол. касир і Василь Оріховський — гол. організатор. Контрольна Комісія: Богдан Футей, Іван Телюк, о. митр. Степан Біляк, Богдан Гнатюк і Іван Геврик. Головні радні: Анатолій Дорошенко, Текля Мороз, Андрій Джула, Аскольд Лозинський, Тарас Шмагала, Анна Гарас, Гелен Олек, Василь Дідюк, Іван Одежинський, Мирослав Кальба, Микола Хоманчук, Роман Куропась, Михайло Сорока й Євген Репета.

Схвалений конвенцією бюджет на 1978-ий рік передбачав 6,408,000 прибутків і 5,833,800 дол. видатків.

Асигновано 18,500 дол. пожертв на народні цілі.

СТАТУТОВІ ПОСТАНОВИ ВІДНОСНО КОНВЕНЦІЙ УНС

Відносно конвенцій Українського Народного Союзу, його статут, між іншим, постановляє:

СТАТТЯ II КОНВЕНЦІЇ

Законодатна влада.

§ 6. Законодатна влада цього Союзу належить Конвенції представників членів, якими є делегати відділів, вибрані й затверджені, як означено нижче, й Головні Урядовці Головного Уряду, вчислені в параграфі 25.

ПРОГРАМА КОНВЕНЦІЇ І КОНВЕНЦІЙНИЙ КОМІСІЙ

Програма.

§ 15. Головний Екзекутивний Комітет на скликаному головним передсідником надзвичайному засіданні, що має відбутися принайменше тридцять днів перед Конвенцією, виготовить конвенційну програму і найменше за тридцять днів перед Конвенцією оголосить її в органі Союзу.

Конвенційна Президія і Комісії вибрані Конвенцією.

§ 18. Конвенцію відкриває головний президент. По офіційнім проголошенні відкриття Конвенції і по звіті Верифікаційної Комісії та поданні лист одобрених делегатів, делегати мають вибрати з-поміж себе голову Конвенції, двох заступників голови, двох секретарів, Виборчу Комісію, зложену з одинадцять осіб, Комісію просьб зложеною з п'ять осіб. У додатку до того, голова Конвенції призначає Пресову Комісію з трьох осіб, і інші Комісії, що могли б бути потрібні.

Члени Виборчої Комісії, не можуть бути номіновані кандидатами на ніякий головний уряд.

Влада і юрисдикція Конвенції.

§ 25. Конвенція має таку владу і юрисдикцію:

1. Законодавство потрібне для управи Союзу, включаючи схвалення, перегляд, відкликання та доповнення статуту Союзу. Вона має також владу переводити всі інші дії, потрібні для досягнення цілей Союзу, як це дозволяють закони стейтів і провінцій, в яких Союзові дозволено діяти.

2. Рішення відносно звітів Головного Уряду і відділів;

3. Визначення висоти заборук і платні головних урядовців.

4. Номінація і вибір бальотами головних урядовців, які творитимуть Головний Уряд:

Головний президент

Заступник головного президента

Головний директор для Канади

Заступниця головного президента

Головний секретар

Головний касир

Головний організатор

5 членів Головної Контрольної Комісії, з яких щонайменше один (1) має бути канадійським членом.

14 радних, між якими щонайменше два (2) мають бути канадійськими членами і щонайменше дві (2) жінки.

г) Ухвалення таких справ, які можуть бути запропоновані для добра Союзу у формі резолюцій та рекомендацій.

д) Одобрення, перегляд, доповнення або зміна постанов нижчих властей при відкликах, згідно з оцим статутом.
